

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/994)

Not: Tasarı Başkanlıkça; tali olarak Plan ve Bütçe Komisyonuna, esas olarak Adalet Komisyonuna havale edilmiştir.

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı: B.02.0.KKG.0.10/101-275/253

21/1/2011

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığı'nca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulu'nca 20/1/2011 tarihinde kararlaştırılan "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

GENEL GEREKÇE

Demokratik ve sosyal hukuk devletinde, birey hak ve özgürlüklerinin ve toplumun temel değerlerinin koruyucusu olan mahkemeler, hukuku uygulamak suretiyle uyuşmazlıkları gidermek üzere oluşturulan yargı kurumlarıdır. Devlete karşı güven duygusunun zedelenmemesi için bağımsız, tarafsız, adil ve hızlı işleyen bir yargı sisteminin varlığı tartışılmaz bir gerekliliktir. Çağdaş demokratik devletlerde olduğu gibi ülkemizde de yargılama faaliyetinde bulunan mahkemelerin işlevi, uyuşmazlıkları çözmektir. Bu işlevin makul sürede, etkin bir biçimde, basit ve en az giderle yerine getirilmesi gerek bireyler arasındaki, gerekse devlet ile bireyler arasındaki huzur ve sükûnun sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Toplumun yargı organlarına olan güveninin korunabilmesi, hakkın gerçek sahibine bir an önce tesliminin sağlanması ve uyuşmazlığın taraflarının en kısa süre içinde tatmin edilebilmesi açısından yargılamanın makul süre içinde bitirilmesi son derece önemlidir. Bu nedenledir ki, makul sürede yargılanma hakkı, insanlık tarihinin her döneminde önemini korumuştur. Bu temel hak, ilk yazılı anayasa olarak bilinen 19 Haziran 1215 tarihli Magna Carta Libertatumda; "Kimseye hakkı ve adaleti

satmayacağız, menetmeyeceğiz ve geciktirmeyeceğiz.” sözleriyle ifadesini bulmuştur. İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin 6 ncı maddesinde düzenlenen “adil yargılanma hakkı”nın en önemli unsurlarından biri de yine “yargılamanın makul süre içinde bitirilmesi” ilkesidir. Bu ilke, Anayasanın 141 inci maddesinde “Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.” ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 77 nci maddesinde; “Hâkim tahkikat ve muhakemenin mümkün olduğu derecede sürat ve intizam dairesinde cereyanına ve beyhude masrafa meydan verilmemesine dikkatle mükelleftir.” hükümleriyle iç hukukumuzda da yerini almıştır.

Öte yandan, Anayasanın 154 üncü maddesinde, Yargıtayın, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olduğu, 155 inci maddesinde ise Danıştayın, idarî mahkemelerde verilen ve kanunun başka bir idarî yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme mercii olduğu hükmüne yer verilmiştir. Adli yargı ve idarî yargı mahkemelerince verilen kararların temyiz mercii olan bu iki yüksek mahkemenin son yıllarda aşırı iş yükü ile uğraşmak zorunda kaldığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

Yargıtayın internet sayfasında yer alan 2009 verilerine göre, ceza dairelerine 279.725 dosya gelmiş, geçen yıllardan devreden 242.547 dosya ile birlikte toplam 522.272; hukuk dairelerine 364.595 dosya gelmiş, geçen yıllardan devreden 120.156 dosya ile birlikte 484.751 dosyaya ulaşılmıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına 296.338 dosya gelmiş ve geçen yıllardan devreden 367.015 dosya ile birlikte toplam 663.353 dosya sayısına ulaşılmıştır. Bu rakamlara göre 2009 yılında dairelere ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gelen dosya sayısı 940.658’dir. Önceki yıllardan devredilen ise 729.718 dosyadır. Bu durumda 2009 yılında Yargıtayın toplam bakması gereken dosya sayısı 1.670.376’dır.

Diğer taraftan, 2007 yılında Danıştaya gelen dosya sayısı, 110.934 iken, bu rakam, 2008 yılında 130.278; 2009 yılında ise 126.224 olmuştur. Belirtilen yıllarda sonuçlandırılan dava ve iş sayısı ise 2007 yılında 88.297’ye, 2008 yılında 99.299’a, 2009 yılında ise 106.982’ye ulaşmıştır. Yine aynı yıllarda, sonraki yıla devreden dosya sayısı ise sırasıyla, 118.415, 149.394 ve 168.636’dır.

Davaların yüksek mahkemeler önünde sürüncemede kalması, şikâyetlere neden olmakta ve İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye taraf olarak adil yargılama taahhüdünde bulunmuş ülkemizin de bu duruma çare bulmasını kaçınılmaz hale getirmektedir.

Diğer taraftan, Yargıtay ve Danıştay Başkanları da uzun yıllardan bu yana adli yıl açılış konuşmalarında iş yoğunluğunu gündeme getirmekte ve bu kadar yoğun iş yükü altında çalışılması sebebiyle hata yapmanın kaçınılmaz bir hal aldığını ifade etmektedirler. Yüksek mahkemelerin yapacağı hataların, toplumda adalete olan güveni zaafa uğratacağı ise şüphesizdir.

Bu kadar yoğun iş yükü sebebiyle, yüksek mahkemelerde dosyaların yeterince incelenmeden sonuçlandırıldığı şeklinde bir anlayış da toplumda hâkim olmaya başlamıştır. Bu konuda resmî verilerden yola çıkılarak bir hesaplama yapıldığında da şu durum ortaya çıkmaktadır. 2009 yılına ait resmî verilere göre yıl içinde, Yargıtay ceza daireleri tarafından 218.201 dosya, hukuk daireleri tarafından 334.967 dosya karara bağlanmıştır. Yargıtayın yılda ortalama 200 gün çalıştığı dikkate alındığında, ceza dairelerinin günde 1.091 dosya, hukuk dairelerinin 1.675 dosya sonuçlandırıldığı anlaşılmaktadır. Buna göre, Yargıtayda her bir ceza dairesinin günde ortalama 100 dosyaya baktığı, her bir hukuk dairesinin günde 80 dosyaya baktığı görülmektedir. Yargıtayda dairelerin ortalama günde 6 saat yani 360 dakika çalıştığı düşünüldüğünde; ceza dairelerinde dosya başına ortalama 3,6 dakika, hukuk dairelerinde dosya başına ortalama 4,5 dakika düştüğü ortaya çıkmaktadır.

Bu konuya ilişkin olarak istatistikî bilgilere bakıldığında Yargıtayın iş yükü ile ilgili ilginç bir tabloyla karşılaşılmaktadır. Örneğin; 1945 yılında 12 daireden oluşan Yargıtayda daire başına yıllık ortalama 8.450 dosya, 1959 yılında 16 dairesi bulunan Yargıtayda her bir daireye ortalama 11.300 dosya, 2008 yılında ise 32 dairenin her birine yıllık ortalama 45.440 dosya düşmektedir.

Yargıtayda daireler bu aşırı iş yükünün altından kalkabilmek için, yasal alt yapısı bulunmamasına ve kanuna uygun olmamasına rağmen, çoğu zaman iki hatta üç heyet halinde çalışmaktadır. Bu durum, Yargıtay başkanları ve üyeleri tarafından basına da yansıtılmaktadır. Bu şekilde çalışmanın bir sonucu olarak, daire başkanı ve üyeler bir kısım dosyaların müzakeresine hiç katılmadan kararları imzalamaktadır.

Resmî verilere ve yüksek yargı organlarının başkanları tarafından yapılan açıklamalar sonucu ortaya çıkan sayılara göre, bugün itibarıyla yeni iş gelmesi bile Yargıtay ve Danıştayda bulunan işlerin en erken dört-beş yıl içinde bitirilebileceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bunların yanında, 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunla, bölge adliye mahkemelerinin kurulmasının ve istinaf kanun yolu incelemesinin yasal alt yapısı tamamlanmıştır. İdarî yargı için de istinaf kanun yolunun yasal alt yapısının hazırlanması çalışmaları devam etmektedir.

İstinaf kanun yolu incelemesinin yasal alt yapısı 5235 sayılı Kanunla tamamlanmış ve bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçirilmesi plânlanmaktaysa da bu mahkemelerin fiilen göreve başlama tarihinden önce temiz edilmiş olan dosyalar bölge adliye mahkemelerine iade edilmeksizin Yargıtay tarafından karara bağlanacaktır. Ayrıca, bölge adliye mahkemeleri fiilen göreve başlamadan önce incelenmiş ve bozulmuş olup da ilk derece mahkemesine gönderilen dosyalar da istinaf kanun yoluna tâbi olmaksızın doğrudan Yargıtay tarafından sonuçlandırılacaktır. Bu itibarla, bölge adliye mahkemeleri fiilen kurulana kadar Yargıtaya gelecek olan dosya sayısı da dikkate alındığında, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçirilecek olması tek başına Yargıtayın yoğun iş yükü problemini çözmeye yetmeyecektir.

Öte yandan, iş yükü probleminin çözülmesi amacıyla söz konusu yüksek mahkemelerde zaman zaman daire ve üye sayısı arttırılmıştır. En son 1994 yılında Yargıtayda bir hukuk, bir ceza olmak üzere iki, 2004 yılında ise Danıştayda bir daire kurulmuştur. Buna rağmen, Türk yargı sisteminde bugün gelinen noktada, ceza davaları bakımından, bazı sanıklar zamanaşımı nedeniyle cezadan kurtulmakta, bazı tutuklu dosyalarda ise bihakkın tahliye tarihi dolduğu hâlde dosyalar incelenemediğinden sanıklar ceza infaz kurumunda kalmaya devam etmektedirler. Nitekim Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2011 yılı 3 Ocak tarihi itibarıyla; cezaevlerinde toplam 55.545 tutuklu bulunmakta olup, bu sayının 21.266'sı hükmen tutuklu kişilerden oluşmaktadır. Buna göre, hükmen tutuklu oranı mevcut tutukluların yaklaşık % 38,30'una teşkil etmektedir.

Hukuk davaları bakımından ise hakkını alamayan alacaklı, işe iadesini bekleyen ve işsiz kalan işçi, boşanma davasının sonuçlanmasını yıllarca bekleyen ve yeni evlilik yapamadığı için gayriresmî birlikte yaşayıp çocuk sahibi olan insan sayısı artmaktadır. Bunların yanında, ticarî hayatı ilgilendiren davalar zamanında bitirilemediğinden ticarî hayat sekteye uğramaktadır. Yine, idarî yargıda atama, kamulaştırma, imar, emeklilik, gibi konulardan kaynaklanan davalar yıllarca Danıştayda temyiz incelemesini beklemekte, bu gecikmenin sonucunda verilen kararların uygulanması bazen mümkün olmamaktadır. Bu ve benzeri olaylar sonucunda, idarî yargı kültürüne "uygulanması mümkün olmayan kararlar" kavramı girmiştir.

Yukarıda ayrıntılı şekilde ifade edilen hususlar da göstermektedir ki, Danıştay ve Yargıtayda daire sayısının artırılması artık ertelenemez bir zorunluluk hâline gelmiştir. Kaldı ki, iş yoğunluğu dikkate alınarak yeni daireler kurulması yönünde Yargıtayın kurumsal talebi de bulunmaktadır. Belirtilen zorunluluktan hareketle hazırlanan Tasarıyla, Yargıtayda dördü ceza ikisi hukuk olmak üzere altı yeni daire kurulmaktadır.

Bugün itibarıyla, Yargıtayın kadro sayısı 250 olup, bu sayıya Birinci Başkan, iki başkanvekili, Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet Başsavcivekili gibi idarî görevlerde bulunanlar da dâhildir. Ayrıca Yüksek Seçim Kurulu Başkanının Yargıtay veya Danıştay üyesi olması ilgili Kanun gereğidir. Bu durumda, 6 veya 7 üye idarî görevlerde yer almakta, dolayısıyla dairelerin çalışmalarına katılamamaktadır. Danıştayın da kadro sayısı 95 olup, 5 veya 6 üye idarî görevlerde bulunmaktadır.

Yapılan düzenlemeyle; yeni kurulacak dairelerle birlikte Yargıtaydaki daire sayısı 38'e yükselmekte, kadrosuna da 137 yeni üye eklenerek toplam sayının 387'ye ulaşması öngörülmektedir. Yeni üyelere birlikte öngörülen kadro durumuna göre, gerektiği takdirde her daire 1 başkan ve 9 üye olmak üzere 10 kişiden oluşabilecektir. Öte yandan, Başkanlar Kurulunun dairelerin iş yükünü dikkate alarak bazı dairelerde daha fazla üye görevlendirmesi mümkündür. Bu durum, özellikle, üyelikte ölüm, istifa yahut başka nedenlerle boşalma halinde işi daha fazla olan dairelerde üye görevlendirilerek, verimli çalışmayı sağlayacaktır. Yeni eklenecek üyelere birlikte dairelerin iki heyet halinde çalışması mümkün olabilecektir.

Yine Tasarıyla, yukarıda belirtilen ihtiyaçları karşılamak üzere, Danıştayda iki idarî dava dairesi kurulmakta ve toplamda 13 olan Danıştay daire sayısı 15'e çıkarılmaktadır. Buna bağlı olarak yine yukarıda belirtilen gerekçelerle, Danıştay Kanununa 61 yeni üye kadrosu ilave edilmektedir. Bu şekilde, yeterince üyeye sahip olan dairelerin işlerin bir an önce bitirilmesi için iki heyetle çalışmalarına imkân tanınmaktadır. Diğer taraftan, dosya sayısı 6.000 dolayında olan ancak dairelerdeki üye sayısının yetersizliği sebebiyle haftada sadece bir gün çalışan Danıştay İdarî Dava Daireleri Kurulu üye kadrosunun arttırılmasının sonucunda daha sık aralıklarla toplanabilecektir.

Öte yandan, Danıştay Kanununda ve Yargıtay Kanununda dairelerin görevleri ayrıntılı şekilde sayılmıyorsa da daireler arasında iş bakımından dengesizlik meydana gelmesi durumunda, Danıştayda Başkanlık Kurulu, Yargıtayda ise Başkanlar Kurulu bir kısım işleri başka daireye verebilmektedir. Söz konusu yüksek mahkemelerin yıllardan bu yana gelen uygulamalarında, özellikle Yargıtay Başkanlar Kurulunca birçok dava, Yargıtay Kanununun 14 üncü maddesine göre görevlendirilen dairenin dışındaki başka bir daireye verilmiş olup, halen birçok iş, anılan Kanunda yazılanı aksine farklı dairelerce görülmekte ve karara bağlanmaktadır. Nitekim daireler arasındaki iş paylaşımının görev çerçevesinde olmadığı, işbölümü ilişkisinden kaynaklandığı Yargıtay tarafından da kabul edilmektedir. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun konuya ilişkin 26/12/1988 tarihli ve E. 1988/325, K. 1988/566 sayılı ilâmında "...Yargıtay daireleri arasındaki ilişki görev değil bir işbölümü ilişkisidir. Gerçekte de daireler arasındaki ilişki teknik anlamda bir görev ilişkisi olsaydı, Yargıtay Başkanlar Kurulu, takvim yılı başında toplanıp bir bölüm işleri başka daireye verme yetkisine sahip kılınmazdı. Çünkü mahkemelerin görevi ancak yasayla düzenlenir." ifadelerine yer verilmektedir. Bu görüş, doktrin tarafından da kabul edilmektedir (Prof. Dr. İlhan Postacıoğlu, Medeni Usul Hukuku Dersleri, 6. Bası, s. 98; Prof. Dr. Baki Kuru, Medeni Yargılama Hukuku, 1979, Cilt 1, s. 61).

Bu nedenle, Tasarıyla, sistem sadeleştirilerek, dairelerin görevlerinin kanunlarda ayrıntılı şekilde düzenlenmesi yerine, bu görevleri belirleme yetkisi, uyulacak ilkeler kanunda belirtilmek suretiyle, Danıştayda Genel Kurula, Yargıtayda ise Büyük Genel Kurula verilmektedir.

Hazırlanan Tasarıyla, yüksek yargı organlarının önünde bekleyen dosyaların bir an önce bitirilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde “makul süre” aşıldığı gerekçesiyle ülkemizin mahkûm olmasının önüne geçilmesi ve toplumda kaybolmakta olan yargıya güvenin yeniden sağlanması suretiyle, adalet duygusunun temini ve toplumsal huzurun sağlanması amaçlanmaktadır.

Bilindiği üzere; 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 46 ve devamı maddelerinde hâkimlerin hukukî sorumluluğuna ilişkin yeni bir sistem benimsenmiştir. Buna göre hâkimlerin yargısal faaliyetlerinden kaynaklanan zararlardan dolayı ancak Devlet aleyhine tazminat davası açılabilir. Söz konusu Kanun 1/10/2011 tarihinde yürürlüğe girecektir. Diğer yandan, bu düzenleme sadece hâkimler ile yüksek mahkemelerin başkan ve üyelerini kapsamaktadır. 6100 sayılı Kanunun hâkimlerin hukuki sorumluluğuna ilişkin sisteminin hemen uygulamaya geçirilmesi ve yüksek mahkemelerin başkan ve üyeleri ile savcılarının ve müfettişlerin kapsama alınması, eksik kalan ve uygulamada sorun oluşturan hususların düzenlenmesi amacıyla 1086 sayılı Kanunda değişiklik yapılmakta ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununa madde eklenmektedir. Yapılan düzenleme, İtalya, Fransa, Belçika, Almanya ve İsviçre’deki gelişmeler ile hâkimlerin hukukî sorumluluğuna dair uluslararası belgelerde yer alan tavsiyelere de uygundur.

Diğer taraftan, Adalet Bakanlığına bağlı resmî bilirkişilik kurumu olan Adli Tıp Kurumu, İstanbul merkezli, 8 grup başkanlığı, 56 şube müdürlüğü ve toplam 1190 personel ile ülke geneline hizmet veren ve mevcut yapı ve kadrosuyla adaletin tecellisi için yargı mercilerine yardımcı olan bir kurumdur. Ülkenin her yerindeki yargı mercilerinden Adli Tıp Kurumuna iş gönderilmektedir ve bu sebeple Kurumun iş yükü çok ağırdır. Buna bağlı olarak raporlama süreleri ve dolayısıyla mahkemelerdeki yargılama süreleri uzamaktadır. 2009 yılında Devlet Denetleme Kurulu tarafından denetlenen Kurum hakkında 1/7/2010 tarihli ve 2010/12 sayılı Rapor düzenlenmiştir. Tasarıyla, anılan Rapordaki tespit, öneri ve eleştiriler dikkate alınmak suretiyle Kurumun personel yapısında verimliliği artıracak, raporlama süreçlerini hızlandıracak ve daha nitelikli personelin Kurumda istihdamını sağlayacak düzenlemeler yapılmaktadır. Yine, Tasarıyla aynı sahada çalışan diğer kurumlardaki personelin özlük hakları dikkate alınarak Adli Tıp Kurumu personelinin özlük haklarının iyileştirilmesi ve kurum içi ve kurumlar arası çalışma barışının daha üst seviyelere çıkarılması da amaçlanmaktadır.

Tasarı, yukarıda belirtilen zorunluluk ve ihtiyaçları karşılamak amacıyla hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Maddeyle, 2575 sayılı Danıştay Kanununun 13 üncü maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları değiştirilerek, Danıştayda iki daire daha kurulmakta ve 13 olan daire sayısı 15'e çıkarılmaktadır. Bunun yanında, üye sayısının yeterli olması durumunda dairelerin iki heyet halinde çalışılabilmesinin yasal alt yapısı oluşturulmakta ve bu durumda oluşan ikinci heyete daire başkanının görevlendireceği üyenin başkanlık etmesi hükme bağlanmaktadır.

Madde 2- Maddeyle, idarî ve vergi dava daireleri kurullarının çalışma sistemi yeniden düzenlenmiştir. Bu sistemde dairelerdeki başkan veya tüm üyelerin kurullarda görev yapması sağlanarak kararlara katkı vermeleri amaçlanmaktadır. 17 nci maddenin mevcut hâlinde kurullarda görev yapacak üyeler dönüşümlü şekilde belirlenmekte, ancak bu üyeler ikişer yıllık süreyle tespit edilmektedir. Bu yapı dairelerde bulunan ancak kurulda görev yapmayan üyelerin kurullarda tartışılan gündemden iki yıl süreyle uzak kalmalarına yol açmaktadır. Bu düşünceden hareketle, idarî ve vergi dava daireleri kurullarının, üyelerin tamamının katılımına olanak sağlayacak şekilde oluşması öngörülmektedir.

Madde 3- Maddeyle, Danıştay Kanununun 26 ncı maddesinin birinci fıkrasında değişiklik yapılarak, yeni kurulan iki daire bu fıkrada sayılmaktadır. Maddeye yapılan ilaveyle kurulan Ondördüncü ve Onbeşinci dairelerin idarî uyuşmazlıklara ve davalara bakmaları öngörülmektedir.

Madde 4- Maddeyle, 2575 sayılı Kanunun 27 nci maddesi başlığı ile birlikte değiştirilerek, Başkanlık Kuruluna, Danıştay dava daireleri arasındaki işbölümü karar tasarısını hazırlama yetkisi verilmektedir. Ayrıca, dairelerden birinin yıl içinde gelen işlerinin normal çalışma ile karşılanamayacak oranda artması ve daireler arasında iş bakımından bir dengesizlik meydana gelmesi halinde de Başkanlık Kurulunca işbölümü karar tasarısı hazırlanacaktır. Hazırlanan işbölümü karar tasarısının, toplantı gününden yedi gün önce ilan edilmek kaydıyla Genel Kurulun onayına sunulacağı, Genel Kurulun, işbölümü karar tasarısını aynen onaylayabileceği gibi üye tam sayısının en az üçte birinin teklifi üzerine değiştirerek de onaylayabileceği hususları düzenlenmektedir.

Madde 5- Maddeyle, Adli Tıp Kurumunun başkan yardımcısı sayısı 2'den 5'e yükseltilmektedir. Adli Tıp Kurumunca yerine getirilen hizmetlerin önemi ve yargısal faaliyetlere katkısı dikkate alındığında, bu hizmetlerin aktif, etkin ve hızlı bir şekilde yerine getirilmesinin büyük önem taşıdığına şüphe yoktur. Kurum, ülke geneline dağılmış hizmet birimlerinde çok sayıda iş ve işlemi bin civarında personel ile yerine getirmektedir. Bu yapıyı idare etmek ve nitelik itibarıyla çok önemli hizmetlerin aktif, etkin ve hızlı bir şekilde yürütülmesini temin etmek için 2 başkan yardımcısı yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple başkan yardımcısı sayısının 5'e çıkarılması gerekmiştir. Mevcut yapıda başkan yardımcılarının biri adli tıp uzmanı iken, maddede yapılan değişiklikle 5 başkan yardımcısının 2'sininin adli tıp uzmanı olması öngörülmektedir. Zira hizmetin niteliği ve kapsamı bu değişikliği zorunlu kılmaktadır.

Ayrıca, Devlet Denetleme Kurulunun 1/7/2010 tarihli ve 2010/12 sayılı Raporunda yer alan, Kurumun ihtiyaçlarının karşılanması ve hizmetin sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla mevcut başkan yardımcısı sayısının artırılması yönündeki tavsiyesine de uyulmuştur.

Madde 6- Maddeyle, Adli Tıp Kurumunun döner sermayesinden yapılacak bir kısım ödemelerde oranlar arttırılmakta ve ikinci görevle Kurumda çalışanların döner sermaye ödemelerinden yararlanması imkânı getirilmektedir.

Kamuoyunda “Tam Gün Yasası” olarak bilinen 21/1/2010 tarihli ve 5947 sayılı Üniversite ve Sağlık Personelinin Tam Gün Çalışmasına ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla getirilen düzenleme ile Sağlık Bakanlığı bünyesinde görevli personele yapılan döner sermaye ödemelerine ilişkin oranlar yükseltilmiş, ancak Adli Tıp Kurumu personeli bu Kanunun kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu sebeple Adli Tıp Kurumu personelinin ekonomik imkânları, benzer sahada çalışan ve emsal olarak gösterilen kurum personeline göre zayıflamış bulunmaktadır. Dolayısıyla 2659 sayılı Kanunun 30 uncu maddesindeki döner sermaye ödemelerine ilişkin bir kısım oranlar “tam gün yasaı” olarak bilinen 5947 sayılı Kanuna paralel olarak artırılmaktadır.

Devlet Denetleme Kurulu raporunda da, hizmetin niteliği gereği, emsal olarak görölen kurumların personeline yapılan döner sermaye ödeme tutarlarının da aşılabileceği belirtilmiş ve bu konuda düzenleme yapılması tavsiye edilmiştir. Bu rapordaki tespit ve tavsiye ile hizmetin gereği ve çalışma barışı dikkate alınarak yeniden düzenleme yapılmaktadır.

Öte yandan, ikinci görevli olarak Kurumda çalışanların, Kurum döner sermayesinden yararlanamayacaklarına ilişkin hüküm değiştirilmektedir. Bu şekilde çalışanlara ikinci görev aylığı ödenmesinden vazgeçilmektedir. Ancak hizmet gerekleri, çalışma barışının temini ve Adli Tıp Kurumunda çalışmanın cazip hale getirilmesi amacıyla ilgilinin ikinci görevli olarak Adli Tıp Kurumunda çalışması sebebiyle kendi kurumundan alamadığı döner sermaye ücretinin, Adli Tıp Kurumunda çalışılan gün esas alınmak suretiyle Adli Tıp Kurumu tarafından ödenmesi hükme bağlanmaktadır. Bu ödemede ilgilinin kendi kurumundan alacağı döner sermaye tavan oranı, üst sınır olarak kabul edilmektedir.

Madde 7- Maddeyle, Yargıtay Kanununun 5 inci maddesinde değişiklik yapılarak Yargıtayda hukuk dairelerinin sayısı 23’e, ceza dairelerinin sayısı ise 15’e çıkarılmaktadır. Dosyaların ceza dairelerinde inceleme sırası bekleme sürelerinin çok uzun olması, hatta yoğunluk sebebiyle temyiz incelemesi zamanında yapılamayan önemli sayıda dosyanın zamanaşımına uğraması gibi olgular esas alınarak, kurulması öngörölen toplam 6 daireden 4’ünün ceza dairesi olması benimsenmiştir.

Madde 8- Maddeyle, Yargıtay Kanununun 14 üncü maddesi değiştirilerek, Başkanlar Kuruluna daireler arasındaki işbölümü karar tasarısını hazırlama yetkisi verilmektedir. Hazırlanan işbölümü karar tasarısının, toplantı gününden yedi gün önce ilan edilmek kaydıyla Büyük Genel Kurulun onayına sunulacağı, Büyük Genel Kurulun, işbölümü karar tasarısını aynen onaylayabileceği gibi üye tam sayısının en az üçte birinin teklifi üzerine değiştirerek de onaylayabileceği hüküm altına alınmaktadır. Bu iş için toplanan Yargıtay Büyük Genel Kuruluna Birinci Başkan, birinci başkanvekilleri, daire başkanları, üyeler ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilinin katılabileceği, toplantı yeter sayısının üye tam sayısının salt çoğunluğu, karar yeter sayısının ise katılanların salt çoğunluğu olduğu, oylarda eşitlik halinde Başkanın bulunduğu tarafın çoğunluğu sağlamış sayılabacağı kabul edilmektedir.

Madde 9- Maddeyle, Yargıtay Kanununun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasında değişiklik yapılarak bir dairede yeterli üyenin bulunması halinde ikinci heyetin oluşturulabilmesi, ikinci heyete daire başkanının görevlendireceği üyenin başkanlık etmesi öngörülmektedir. Böylece, Yargıtayın bazı dairelerinde aşırı miktarda dosya bulunmasından kaynaklanan sorunların giderilerek, işlerin daha hızlı şekilde bitirilebilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 10- Tasarıyla, Danıştayda ve Yargıtayda yeni daireler kurulması ve Adli Tıp Kurumunda başkan yardımcılıkları ihdas edilmesi öngörüldüğünden, 190 sayılı Kanun Hükümünde Kararnameye ekli cetvellerde değişiklik yapılmaktadır.

Madde 11- Hâkimler, Anayasanın 138 inci, 139 uncu ve 140 ıncı maddeleri uyarınca, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev yaparlar. Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı genel olarak, hâkimin hiçbir etki ve baskı altında kalmadan, objektif kararlar verebilmesini sağlamaya dönük müesseselerdir.

Hâkimin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile bunların gerçekleştirilmesine yönelik teminatlar, hukuk devletinin bir gereği olmakla birlikte, hiçbir zaman hâkimlerin keyfi davranabilecekleri, istedikleri şekilde karar verebilecekleri ve bu kararlardan da sorumlu olmayacakları anlamına gelmemektedir.

Öte yandan, millet adına yetki kullanılarak yapılan her faaliyetin, yargı denetimine açık olması, hukuk devleti olmanın da bir gereğidir. Hâkimler yargı yetkisini Türk Milleti adına kullanmaktadır. Bu sebeple hâkimlerin yargısal faaliyet yaptıkları sıradaki fiillerinden dolayı sorumluluk yolunun açık olması gerekir. Ancak, sorumluluk usul ve esaslarının çok dikkatli bir şekilde düzenlenmesi, hem keyfiliğin ve sorumsuzca tutum ve davranışların önüne geçilmesi ve hem de tutuk ve çekingen bir hâkim sınıfının oluşmasına yol açılmaması bakımından çok önemlidir. Aksi takdirde, yargının bağımsızlığı ve hâkimlik teminatının anlamı kalmaz.

Mevzuatımızda (HUMK. m. 573-576) sadece hukuk hâkimlerinin tazminat sorumluluğuna ilişkin olarak özel düzenleme yer almakta, buna karşılık, koruma tedbirleri nedeniyle tazminat istemini düzenleyen Ceza Muhakemesi Kanununun 141 ilâ 144 üncü maddelerindeki hükümler dışında ceza hâkimlerinin ve savcılarının tazminat sorumluluğuna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, 25/3/1931 tarihli ve 1931/19 E., 1931/35 K. sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararıyla, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 573 üncü maddesinde sayılmayan ceza hâkimlerinin de bu madde kapsamında düşünülmesi gerektiği kabul edilmiş ve uygulama bu şekilde gelişmiştir. Keza, Yargıtay içtihatlarıyla, savcılar hakkında kanunî bir düzenleme bulunmaması ve onların hâkim olarak kabul edilemeyecekleri gerekçe gösterilerek, savcılar hakkındaki tazminat davalarının Borçlar Kanunu genel hükümlerine göre açılabilmesi kabul edilmiştir. Aynı durum müfettişler açısından da söz konusudur.

Öte yandan, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 14/1/1976 tarihli ve 5/4 sayılı Kararıyla, Yargıtay başkan ve üyelerine karşı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 573 ve devamı maddeleri hükümleri uyarınca, Yüce Divanda cezai mahkumiyetlerine karar verilmedikçe, doğrudan tazminat davası açılmayacağına hükmetmiş ve daha sonraki Hukuk Genel Kurulu kararlarıyla uygulama bu şekilde devam etmiştir.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 573 ilâ 576 ncı maddeleri uyarınca dava doğrudan hâkim aleyhine açılmakta, davanın açılması için davaya konu eylemin dayanağı olan davanın sonucunun beklenmesi gerekmemektedir. Buna karşılık, Ceza Muhakemesi Kanununun 141 ilâ 144 üncü maddeleri uyarınca, dava Devlet aleyhine açılmakta, ayrıca dava açılabilmesi için davaya konu eylemin dayanağı olan karar veya hükmün kesinleşmesi gerekmektedir.

Bilindiği üzere; 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 46 ve devamı maddelerinde hâkimlerin hukukî sorumluluğuna ilişkin yeni bir sistem benimsenmiştir. Buna göre hâkimlerin yargısal faaliyetlerinden kaynaklanan zararlardan dolayı ancak Devlet aleyhine tazminat davası açılabilir. Söz konusu Kanun 1/10/2011 tarihinde yürürlüğe girecektir. Diğer yandan, bu düzenleme sadece hâkimler ile yüksek mahkemelerin başkan ve üyelerini kapsamaktadır. 6100 sayılı Kanunun hâkimlerin hukuki sorumluluğuna ilişkin sisteminin hemen uygulamaya geçirilmesi ve yüksek mahkemelerin başkan ve üyeleri ile savcılarının ve müfettişlerin kapsama alınması, eksik kalan

ve uygulamada sorun oluşturan hususların düzenlenmesi amacıyla 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Kanuna 93 üncü maddeden sonra gelmek üzere 93/A maddesi eklenmektedir. Yapılan düzenleme, İtalya, Fransa, Belçika, Almanya ve İsviçre'deki gelişmeler ile hâkimlerin hukukî sorumluluğuna dair uluslararası belgelerde yer alan tavsiyelere de uygundur.

Maddeyle genel olarak hâkimin sorumluluğu hususunda öncelikle Hâkimler ve Savcılar Kanununun 93/A maddesinde belirlenen kurallar uygulanacaktır. Bu çerçevede Devlet aleyhine tazminat davası açılabilmesi için öngörülen sürenin başlangıcı yönünden 93/A maddesinde belirlenen şartlara bakılacaktır. Bu maddede sorumluluk sebepleri ve yargılamanın hangi mahkemede yapılacağına dair hüküm bulunmadığından davanın konusu Ceza Muhakemesi Kanununun 141 inci ve devamı maddelerinde düzenlenen koruma tedbirlerine ilişkin ise Ceza Muhakemesi Kanununa; şayet bunların dışında bir sorumluluk sebebine dayanılıyorsa 1086 sayılı Kanunun 573 üncü maddesinde sayılmış olan sebeplere bakılacaktır. Yine yargılamanın hangi mahkemede yapılacağı yönünden atf yapılan ilgili kanunlara bakılacaktır.

Maddenin birinci fıkrasıyla, bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk sebeplerine dayanılarak da olsa hâkim veya savcı aleyhine tazminat davası açılmayacağı, tazminat davasının ancak Devlet aleyhine açılabileceği yoruma meydan vermeyecek açıklıkta hükme bağlanmaktadır.

Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarıyla, adlî ve idarî yargı mahkemelerinde görev yapan hâkim ve savcıların işlem, faaliyet veya kararlarından dolayı Devlet aleyhine açılacak tazminat davasının bir yıllık sürede açılabileceği öngörülmüş ve bu sürenin ne zaman başlayacağı düzenlenmiştir. Burada öngörülen bir yıllık süre, "hak düşürücü" nitelikte olup, mahkemece re'sen nazara alınması gerekmektedir.

Maddenin dördüncü fıkrasıyla, Devletin, hangi hâllerde sorumlulara rücu edebileceği hükme bağlanmıştır. Buna göre, Devlet, ödemediği tazminattan dolayı, tazminat davasına konu işlem, faaliyet veya kararlarla ilgili olarak görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanmaktan mahkum olan hâkim ve savcıya rücu eder.

Maddenin beşinci fıkrasıyla, kanun yoluna başvurulması için miktar veya değere ilişkin olarak öngörülen sınırlamaların, Devlet aleyhine açılacak tazminat davaları ile Devletin sorumlulara karşı açacağı rücu davaları bakımından uygulanmayacağı açıkça hükme bağlanmaktadır.

Maddenin altıncı fıkrasıyla, hâkim ve savcıların bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle Devlet aleyhine açılacak tazminat davaları ile rücu davalarında bu madde hükümlerinin; bu maddede hüküm bulunmayan hâllerde ise ilgisine göre Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür.

Maddenin yedinci fıkrasıyla, bu madde hükümlerinin; yüksek mahkemelerin başkan ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili ve Danıştay Başsavcısının bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle açılacak tazminat davaları hakkında uygulanacağı gibi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu müfettişleri ile adalet müfettişlerinin, yetkilerini kullanırken yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet ve verdikleri her türlü kararlar nedeniyle açılacak tazminat davaları hakkında da uygulanacağı açık bir şekilde öngörülmektedir.

Madde 12- Asliye ticaret mahkemeleri çoğunlukla naip hâkim sistemi ile çalışmakta, sadece müzakere ve hüküm aşamasında topluca görev yapmaktadır. Ayrıca, ticaret hukukuyla doğrudan veya dolaylı olarak ilgisi bulunan mahkemelerin tümü tek hâkimli olarak çalışmaktadır. Örneğin, fikrî ve sınai haklar mahkemesi, denizcilik ihtisas mahkemesi, tüketici mahkemesi tek hâkimlidir. Bugün asliye ticaret mahkemelerinin toplu mahkeme olarak çalışmasını haklı kılacak gerekçeler ortadan kalkmıştır. Şu anda asliye hukuk mahkemeleri tek hâkimli iken, onun kolu sayılan asliye ticaret mahkemesinin toplu mahkeme olarak kalması kendi içinde çelişkili bir durum yaratmaktadır. Kaldı ki, ülkemizin çok az yerinde, sadece büyük şehirlerle sınırlı olarak asliye ticaret mahkemeleri kurulmuştur. Bunun dışında ülkenin çok büyük bir kısmında tek hâkimli asliye hukuk mahkemeleri, aynı zamanda asliye ticaret mahkemesinin işlerine de bakmaktadır.

Ülkemizde hâkim açığının bulunduğu, bilhassa kıdemli ve tecrübeli hâkimlere ihtiyaç duyulduğu düşünüldüğünde, asliye ticaret mahkemelerinin tek hâkime indirilmesi ile bu konuda da ciddi bir kaynak oluşturulacaktır. Özellikle bölge adliye mahkemelerinin çalışmaya başlaması ile birlikte kıdemli ve tecrübeli hâkimlere duyulan ihtiyacın daha da artacağı düşünüldüğünde, bu konu özel bir önem kazanmaktadır. İstinaf kanun yoluyla birlikte, ilk derece mahkemesi kararları üç hâkimli bölge adliye mahkemesi denetimine açılacağından, asliye ticaret mahkemelerinin toplu mahkeme şeklinde çalışmasından vazgeçilmesi, önemli bir sakınca da doğurmayacaktır.

Madde 13- Yargılama, bu faaliyeti yürüten hâkim ve savcıların çeşitli etkilere karşı teminat altına alınmasını zorunlu kılar. Koruma tedbirleri ve diğer yargılama faaliyetlerine dayalı tazminat davalarının doğrudan hâkim ve savcıya karşı açılması, adil yargılama ortamını yok eder. Bu itibarla söz konusu davalar, ancak devlete karşı açılabilir. Dünyadaki sistem, anayasal düzenimiz (Anayasa. m. 19, 40, 129), Ceza Muhakemesi Kanunu (m. 141 ilâ 144) ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 46 ve devamı maddelerinde öngörülen model de bu doğrultudadır.

1086 sayılı Kanunun 573 ilâ 576 ncı maddelerinde öngörülen “hâkimin şahsen sorumlu tutulması” ilkesi ilgililerce kötüye kullanılarak, hâkim hakkında ret sebepleri ihdas edilmesi kolaylaşmakta, bu yol, bazı davalarda hâkimi davadan çekinmeye zorlama aracı olarak kullanılabilmekte ve böylece mahkemelerin gereği gibi çalışmasına ve adaletin selametle dağıtılmasına engel olunmaktadır. Bu itibarla, hukuk devleti ilkesi ile de çeliştiği için artık terk edilen, yargısal faaliyetlerden doğan zararlar yönünden sadece hâkimin kişisel sorumluluğunu öngören bir anlayıştan ülkemizde de vazgeçilerek, bu sorumluluktan dolayı davanın Devlete karşı açılması, hem meydana gelebilecek tehlikeli ve zararlı durumun düzeltilip tamir edilmesi, hem de haksız davaların önlenmesi, ayrıca 6100 sayılı Kanunun 46 ncı maddesine paralellik sağlanması amacıyla, 1086 sayılı Kanunun 573 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Tasarıyla, Danıştay ve Yargıtay dairelerinin görevlerinin kanunla belirlenmesi sisteminden vazgeçilerek, bu görevlerin belirlenmesi yeni esaslara bağlanmaktadır. Bunun sonucu olarak, Danıştay Kanununun 26/A, 28 inci, 29 uncu, 30 uncu, 31 inci, 32 nci, 33 üncü, 34 üncü, 34/A, 34/B, 34/C ve 37 nci maddeleri ile Yargıtay Kanununun 17 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ve 33 üncü maddesinin birinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır.

Öte yandan bu maddeyle, Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan değişiklik ve yeni düzenlemeler nedeniyle hükümsüz hâle gelen 1086 sayılı Kanunun 575 ve 576 ncı maddeleri; 5235 sayılı Kanunun 33 üncü ve 36 ncı maddelerinin birinci fıkralarının (2) numaralı bentleri yürürlükten kaldırılmaktadır.

Geçici Madde 1- Tasarıyla, Danıştay Kanununda ve Yargıtay Kanununda yapılan değişikliğin zorunlu bir sonucu olarak, maddeyle bu Kanuna göre kurulan dairelere ihdas edilen üye kadrolarına seçim yapılmasından ve dairelerde çalışacak üyelerin belirlenmesinden itibaren bir ay içinde Danıştayda Başkanlık Kurulunun, Yargıtayda ise Başkanlar Kurulunun toplanarak daireler arasındaki işbölümüne ilişkin karar tasarisını hazırlayarak maddede belirtilen Kurulların onayına sunması hükme bağlanmaktadır. Bu işbölümünün sonucuna göre daha önce başka dairenin görevinde olup da dairesi değişmesi gereken dosyaların ise mevcut halleriyle ilgili daireye gönderilmesi öngörülmektedir.

Yapılan düzenlemeyle, bu Kanunla Yargıtayda ihdas edilen üye kadrolarına seçim yapılmasından itibaren onbeş gün içinde Birinci Başkanlık Kurulunun yeniden belirleneceği, söz konusu Başkanlık Kuruluna dairelerin iş durumu ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak üyelerin hangi dairelerde görev yapacağını belirleme yetkisi verilmektedir.

Geçici Madde 2- Maddenin birinci fıkrasında, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 573 üncü maddesinin birinci fıkrasında yapılan düzenleme ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine paralellik sağlamak ve 6100 sayılı Kanunun 47 nci maddesinde öngörülen göreve ilişkin hükümler bakımından ara dönemde birliğin sağlanması amacıyla düzenleme yapılmaktadır.

Maddenin diğer fıkralarında, 2802 sayılı Kanuna eklenen 93/A maddesi hükmünün, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; görülmekte olan davalar, kesinleşmemiş hükümler ile bu Kanunla temyiz veya karar düzeltme yolu açılan hükümlerden temyiz veya karar düzeltme süresi geçmeyenler bakımından da uygulanması öngörülmüştür. Buna bağlı olarak bazı intikal ve intibak hükümlerine yer verilmiştir.

Geçici Madde 3- 5235 sayılı Kanunun 5 inci maddesi değiştirilerek asliye ticaret mahkemeleri tek hâkimli mahkemelere dönüştürüldüğünden, mahkeme yapısındaki değişiklik sürecinde yapılacak işlemleri belirlemek amacıyla bu geçici hüküm ihdas edilmektedir.

Madde 14- Yürürlük maddesidir.

Madde 15- Yürütme maddesidir.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

Esas No.: 1/994

Karar No.: 32

2/2/2011

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca, Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı(1/994), 24/1/2011 tarihinde tali komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonuna, esas komisyon olarak da Komisyonumuza havale edilmiştir. Komisyonumuz, Hükümeti Temsilen Adalet Bakanı Sadullah Ergin, Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Yargıtay Başkanlığı, Danıştay Başkanlığı, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı ile Türkiye Barolar Birliği temsilcilerinin katılımıyla 28/1/2011 Cuma günü 68 inci toplantısında saat 11:00’de Tasarının müzakeresine başlamıştır. Komisyonumuz, Tasarının geneli üzerindeki müzakereleri, takriben onbir saatlik bir çalışmanın sonucunda aynı gün 23:30’da tamamlamış ve maddelerine geçilmesini kabul etmiştir. Ayrıca görüşmelerin 29/1/2011 Cumartesi günü saat 13:00’te devamına da karar verilmiştir. Görüşmeler, 29/1/2011 Cumartesi saat 13:00 başlamış ve takriben onbir saatlik bir çalışmanın sonucunda, 30/1/2011 Pazar günü saat 00:25’te tamamlanmıştır. Komisyonumuzdaki müzakereler sırasında tam tutanak tutulmuştur.

Görüşmeler sırasında, sürecin farklı kesitlerinde bazı usuli itirazlar ileri sürülmüştür. Komisyon, vaki itirazları değerlendirerek sonuçlandırmıştır. Görüşme sürecinin esasını rapora aktarmadan önce usule ait sorunların değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Başlıca itirazlar ve ulaşılan sonuçlar şöyle sıralanabilir:

1-) Genel Kurulun çalışma halinde bulunmadığı zamanda, özel izin alınmaksızın komisyonun çalışmayacağı itirazı: Komisyon, gündem konusu tasarı hakkındaki görüşmelerin bir bölümünü Genel Kurul çalışma halinde değil iken, 28/1/2011 – 29/1/2011 tarihlerinde icra ettiği toplantıda sonuçlandırmıştır. Komisyon çalışmasında özel izin koşulu, “**ara verme ve tatil**” halleri için öngörülmüştür (Any.m.93, İçtüzük, m.25). “**Ara verme**”, Danışma Kurulunun görüşüne dayalı olarak Genel Kurul Kararı ile gerçekleşen ve on beş günü aşmayan çalışma ertelemesidir (İçtüzük, m.6/1, Prof.Dr.Özbudun, Türk Anayasa Hukuku, Ank.2000, s.289). Ara verme kararları, Resmi Gazetede genel olarak yayımlanmaktadır (İçtüzük, m.182. Örneğin, TBMM’nin 13/1/2005 t, 835 sayılı ara verme kararı, 18/1/2005 t, 25704 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır).

Somut olayımız yönünden teknik anlamda bir ara verme hali bulunmadığından bu yöndeki itirazın iç hukuk temeline dayanmadığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan Genel Kurulun çalışma halinde bulunduğu sıradaki komisyon çalışmaları için, İçtüzüğün öngördüğü izin alınmış olmakla bu yöne ilişkin itiraz da aynı doğrultuda değerlendirilmiştir (Komisyonun Genel Kurulun toplantı saatlerinde çalışabilmesine ilişkin 11/10/2010 tarihli ve 79 sayılı TBMM Başkanlık Divanı Kararı).

Tatil ve ara vermeler dışında kalan serbest zamanlarda (İçtüzük, m.54) komisyonların çalışması, iç hukuka yasaklanmadıktan başka, teamül vafına ulaştığı söylenebilecek güçlü bir yasama uygulamasıdır.

2-) Tali komisyon için öngörülen on günlük süre dolmadan görüşmelere başlanamayacağı itirazı: Tasarı, Komisyonumuz dışında, tali komisyon sıfatıyla Plan ve Bütçe Komisyonuna havale olunmuştur. Toplantı ve gündem işlemlerine başlamadan önce tali komisyonla bağlantı kurulmuş ve havale konusu işle ilgili olarak bir çalışma yapılamayacağı Komisyonumuza şifahen bildirilmiştir. Sözü geçen komisyon, rapor oluşturulmadan önce, Komisyonumuza aynı doğrultuda yazı göndermiştir (Plan ve Bütçe Komisyonunun 31/1/2011 tarihli ve 409 sayılı yazısı).

Komisyonlar, olması gerekenin aksine görev esasına göre değil, iş bölümü esasına göre tasarlanmıştır (İçtüzük, m.23,34). Asli Komisyon, İçtüzüğün 26 ve 36 ncı madde sınırları içinde önündeki işi gündeme alabilir. Tali Komisyonlar yönünden öngörülen 10 günlük süre, zorunlu bekletici sorun oluşturan kesin bir süre değil, değiştirilebilen düzen süresidir.

Tasarıda mevcut mali hüküm konusunda aydınlanma sağlanması bağlamında Komisyon, üzerine düşeni yapmıştır. Plan ve Bütçe Komisyonu nezdinde yürütülen girişimin dışında Maliye Bakanlığında da bildirimde bulunulmuş ve görüşmelerin birinci gününde bu bakanlıktan temsilciler de katılmıştır.

İç hukukumuzun mevcut yapısı; Plan ve Bütçe Komisyonunun sözlü ve yazılı bildirimleri karşısında itiraza rağmen çalışmalara devamında usulsüzlük olmadığı sonucuna varılmıştır.

3-) Adalet Komisyonuna daha önce havale edilen ve gündem konusu Tasarı ile bağlantılı olan tasarı ve tekliflerin birleştirilerek görüşülmesi itirazı: Komisyonun gündeme aldığı kanun önerisi ile bağlantı içinde olan ve stokunda bulunan kanun önerileri birleştirilerek görüşülebilir (İçtüzük, m.35/1). Birleştirme, yasama ekonomisi amacına hizmet eden takdiri bir usul/görüşme kuralıdır. Usuli takdir yetkisinin kullanımında önde gelen nesnel belirleyici, somut olayın niteliğidir. Komisyonun gündeminde bulunan tasarı, Yargıtay ve Danıştay kanunları ile Hakimler ve Savcılar Kanunu ve Adli Tıp Kanununda düzenleme öngörmektedir. Komisyonumuzda Yargıtay Kanununda değişiklik öngören bir Tasarı (1/457) ile Adli Tıp Kanununda değişiklik öngören (2/461) bir Teklif yer almaktadır. Muhalefet, sözü geçen Tasarı ve Teklifin gündem konusu işle birleştirilerek görüşülmesini istemiş, aksine uygulamaya itiraz etmiştir.

Gündemdeki Tasarı ile daha önce gündeme alınıp alt komisyon aşamasında bulunan Yargıtay Kanununa ilişkin tasarı arasında, her iki tasarıların konu ve içerikleri gözetildiğinde birleştirmeyi mümkün kılacak uyumlu bir bağlantı yoktur. Gündemdeki Tasarı, yukarıda belirtildiği üzere Yargıtay Kanunu dışında kalan farklı alanları düzenleme konusu kıldıktan başka (kaplam farklılığı), birleştirilmesi istenen tasarı ile gündem konusu tasarıdaki Yargıtay'a ilişkin hüküm düzenlemeleri farklıdır. Önceki tasarı, daire ve üye sayısı bakımından azaltıcı, gündemdeki Tasarı ise artırıcı bir içerik taşımaktadır. Ayrıca önceki tasarı, yenisine karşın daha kapsamlı bir düzenlemedir. Birinci tasarı, istinaf sisteminin güncelleştirilmesi koşuluna bağlı olarak Yargıtay'ı bir İċhtihat Mahkemesine dönüştürme amacına yönelik bir reform niteliğindedir. Gündemdeki Tasarı'nın Yargıtay'a ilişkin bölümü ise, kamu vicdanını rahatsız eden ve adil yargılama hakkını çökerten iş yükünün eritilmesi amacına yöneliktir. Gündemdeki Tasarı'nın, amacın, gerçekleşmesi ile sınırlı geçici bir karakteri vardır. Bu yönüyle gündemdeki Tasarı, bir zaruret tasarısıdır. Açıklanan bu parametreler karşısında, gündemdeki Tasarı ile önceki tasarı'nın birleştirilmesi, yasaların yöneldiği amaç, konjonktürel sorunun karakteri ve benzeri ölçütler gözetildiğinde, iç hukukumuzdaki **"bağlantı/ilgi"** koşulu gerçekleşmiş sayılamayacağından, düşünülemez.

Gündem konusu Tasarıdaki adli tıp düzenlemesi, kurumun mevcut yapısını korumakta, hükümdeki ivedi ihtiyaca özgülünmüş bulunmaktadır. Birleştirilmesi istenen Oktay-Yalçın Teklifi, Adli Tıp Kurumunda yapısal dönüşümü öngörmektedir. Gündemdeki Tasarı bütünlüğünün Adli Tıp Kurumunu yapısal eksende ele alan bir yönelimi yoktur. Sınırlı bir düzenlemeye yönelik tasarı ile kapsamlı ve farklı eksenli bir düzenlemenin birleştirilmesi sonucuna ulaşılması zordur. Komisyon, adli tıp alanında reform ihtiyacına özellikle işaret eder. Yine Komisyon bu reform çalışmalarında birleştirilmesi istenen teklife yararlanılması gereken bir veri olarak referansta bulunur. Hükümet, müzakerelerde bu konuda reform hazırlığı içinde bulunduğunu açıklamıştır. Mevcut değerlendirme, takdir yetkisinin birleştirerek görüşme doğrultusunda kullanılmasını mümkün kılmamaktadır.

4-) Anayasa'ya aykırılık itirazları: Değişiklik önerisinin tasarı şeklinde verilmesinin kuvvetler ayrılığı (Any. m.7,8,9) prensibine aykırı olduğu, ayrıca Yargıtay ve Danıştay Yasaları ile ilgili kimi değişiklik hükümlerinin Anayasanın hukuk devleti (Any.m.2) ve görev ihdası temel normu (Any.m.142; dolaylı olarak, m.37) ilkelerine aykırı olduğu, tasarının anayasa ile sorunu bulunduğu, bu sebeple Tasarının Anayasa Komisyonuna gönderilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Adalet Komisyonu, başka bir komisyonun lojistik desteğine ihtiyaç duymaksızın anayasaya aykırılık sorunu çözecek donanımdadır. Anayasanın, bütün komisyonları bağlayıcı etkisi (Any.m.11/1) gözetilerek, itirazlar, İçtüzüğü'nün 38 inci maddesi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Hangi alanda tasarı yoluyla yasa önerisi verilemeyeceği (tasarı yasakları) konusu, yürürlükteki hukukumuz bakımından açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, tali kurucu iktidar yetkisi, milletvekillerinin tekelinde (münhasır yetki) olup tasarı formatında kullanılamaz (Any.m.175). Aynı şekilde milletvekillerinin ve yasama organının sessiz anayasası olarak da adlandırılan İçtüzük-yapım alanı dahi tasarılar kapalıdır (İçtüzük, m.181). Yaşama hakkına son veren yargısal kararları infaz için kesinleştirme/ölüm cezasının onaylanmasına ilişkin kanun metnini hazırlama tekelini Adalet Komisyonuna aittir (İçtüzük, m.92). Ölüm cezaları kaldırıldığı için bu hüküm, uygulama yeteneğini yitirmiştir (2001 ve 2004 Anayasa Değişiklikleri, Any.m.38).

Yukarıda sayılan haller dışında ve gündem konusu öneri alanında tasarı formatında değişiklik yapılamayacağına ilişkin itiraz, asgari düzeyde de olsa anayasal dayanaktan yoksundur. Parlamenter sistemin kurucu unsuru olan yürütmenin tasarı yetkisi, cari ihtiyaçlara çare oluşturma misyonu içinde ayrıca hayati bir yetkidir. Anayasanın 88/1 hükmü karşısında itirazın dinlenilme yeteneği bulunmamaktadır.

Aynı şekilde tutanaklarda açıklandığı üzere tasarının herhangi bir hükmü ile anayasa normları arasında bir tezat gözlenmemiştir.

Yakın gelecekte genel seçimlerin yapılması, yasama yetkisinin düzenleme yahut önemli önerileri görüşebilme yetkisini sınırlandırmaz. Yenileme seçiminin sonuçları kesinleşinceye kadar önceki meclisin yetkileri devam eder (Any.m.77). Bu yöndeki itiraz daha çok siyasi ağırlıklıdır.

Sonuç olarak tasarı, anayasanın sözüne ve ruhuna aykırılık teşkil edecek bir muhteva içermemektedir.

Elbette ki nihai takdir, yasama süreci bakımından Yüksek Genel Kurulun, itirazı kesin olarak sonuçlandırma bakımından ise -denetim yoluna başvurulması halinde- Yüksek Anayasa Mahkemesinindir.

5-) Parlamento hukukunun muhalefete tanıdığı fırsat ve hakların aşırı şekilde kısıtlandığı ve yeterli görüşme olanağının tanınmadığı itirazı: Adalet Komisyonu, özellikle adalet düzenimise ilişkin hukuku inşa eden komisyondur. Genel Kurul müzakerelerine temel oluşturacak raporları özen ve düzey eksenlerinde hazırlaması gereken bir komisyondur.

Rejimimiz, bir partiler demokrasisidir. Muhalefet ve muhalefet partisi veya partileri, eleştiri ve sorgulama hakkının örgütlenmiş modern tezahürüdür. Esasen eleştiri, uygarlığa giden yolu açan önemli bir dinamiktir. Demokrasinin üstünlüğü ve sağlığı, yalnızca saydamlığına değil, aynı zamanda muhalefeti varlık şartı olarak kabul etmesine bağlıdır. Bu yönüyle demokrasi, bir müzakere ve tahammül rejimidir. Ancak hiçbir demokrasi, rasyonel sınırları zorlayan işleyişlerin sürgit devamına meşruluk zemini oluşturamaz.

Diğer özneler gibi hukuka ve demokrasiye bağlılık içinde Adalet Komisyonu, öteki işlerinde olduğu gibi gündemindeki işin müzakeresinde dahi muhalefet hakkının kullanılmasında gereken özeni hassasiyetle göstermiştir. Komisyon, gündemindeki işin muhtevastından kaynaklanan ve gerilim boyutuna çıkan hassasiyete, özellikle işaret eder. Gündem konusuna benzer işlerde (Hakim adayları sınavı, düşünce özgürlüğü-Türklük tartışmaları) aynı Komisyonunda yaşanan tecrübeleri hatırlatılır. Komisyonun sonuçlandırdığı ve işaret olunan iki işin dışında kalan diğer herhangi bir işte, bu tür bir gerilim yaşanmamıştır. Bu durum, geriliminin kaynağının görülen işe yüklenen siyasal anlam ve tasarlanan beklentiler olduğu yaklaşımına -göreceli de olsa- haklılık kazandırmaktadır. İşin bu yönü, teknik çalışma yapan Komisyonumuzu ilgilendirmemekte olup yaşanan gerilim sebebiyle nedensellik (kozalite) prensibi içinde işaretle yetinilmiştir.

Gündem konusu işle ilgili tutanakların dikkatle incelenmesi halinde muhalefet hakkının gerçekleşme derecesi ve kişilik onurunu ihlal eden aşırı tezahürleri, nısfet (türevi olan insaf) içinde görülecektir. Dörtüyz sahifeyi aşan tutanakları yerinde bırakarak, somut soruna kısaca da olsa değinme, zorunlu görülmüştür. Bu zorunluluk, yalnızca Yüksek Genel Kurulu aydınlatma kurumsal görevinden değil, rasyonel parlamento evresinin çok gerisinde olan aziz Yasama Organımızın şiddetle muhtaç olduğu olası reform çalışmalarına ve parlamento hukukuna veri oluşturması duyarlılığından kaynaklanmaktadır.

a) Tasarının iki veya üç ana konusu bulunmaktadır: Danıştay ve Yargıtayda daire ve üye sayısı artırılсын mı artırılmasın mı?(I); Yargılama faaliyetinden doğan sorumluluk / tazminat davası, faaliyeti yürüten özneye (savcıya, hakime) karşı mı, yoksa Devlete karşı mı açılсын?(II) Danıştay ve Yargıtay dairelerinin işbölümünde temellendirilen görevlerinin belirlenmesinde Kurul kararı esasına geçilsin mi geçilmesin mi?(III)

Bu sorunlar konusunda üretilen tasarı modellerinin siyasal olanı dahil, tüm boyutlarının geniş geniş tartışılması, karşı seçeneklerin oluşturulması için rasyonel ölçütlere göre yeterli ve makul zamanın ne olduğunun tahmin ve takdiri, Yüksek Meclisin her üyesinin ve pozitif siyasi aklın derunundadır.

Müzakereler daha çok daire/üye sayısı ve sorumluluk davası konularına yoğunlaşmış, çoğu tekrar mahiyetinde, her iki konu geniş ve ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

b) Makul sürenin dışında muhalefetin ölçülü engelleme hakkı vardır. Bu konudaki en son modern eğilimler, muhalefetin karşı olduğu öneriye en etkili karşıtlık vurgusunu yapması, engellemeleri bu amaç içinde pratikleştirmesi, ondan sonrası için genel seçimlerin oluşturduğu çoğunluk iradesini kendi sorumluluğu ile baş başa bırakmasıdır. Komisyon, müzakereyi uzatma yoluyla ortaya konan engellemeye uzun süre saygılı davranmış ve hakkın kötüye kullanımı sınırlarına varan pratiği tolere etmiştir. İktidar partisine, komisyon başkanına yönelik ve kişilik hakkını ihlal eden ağır sözler -ki onların rapora intikali uygun görülmemiştir- sonuca odaklı müzakere ve kohabitasyon anlayışı içinde

mukabelesiz bırakılmış sabır ve tahammül ekseni tercih olunmuştur⁽¹⁾. Çoğunluğun ve evleviyetle komisyonun belli bir noktadan sonra engellemeyi engelleme hakkı olduğu da tabiidir. Bu hakkın normatif dayanağı, anayasa-üstü, süpra pozitif ve hukukun genel ilkelerinde olan, MK. 2 hükmünde yer alan “iyiniyet” kuralıdır. Aynı sonuca, gündeme hakimiyet (İçtüzük, m.26) ilkesi yoluyla da ulaşılabilir. Çünkü İçtüzükte hakkında hüküm bulunmayan hallerde Komisyon bu ilke yoluyla geçici bir ara hukuk oluşturabileceği gibi bir teamüle de öncelik yapabilir.

c) Adalet Komisyonu, itiraz konu işle ilgili olarak, İçtüzüğümüzün 26 ve 36 ncı maddelerinde öngörülen süreleri de gözeterek, 26/1/2011 tarihi için gündem oluşturmuştur. 25/1/2011 tarihindeki bir başka işle ilgili toplantıda, Komisyonumuzun muhalefet partili üyeleri, çalışma fırsatı için 26/1/2011 tarihli toplantının iptalini istemişlerdir. Muhalefetin talebi kabul edilerek sözü geçen toplantı ve diğer Tasarı ile ilgili izleyen gün toplantısı iptal edilmiştir⁽²⁾.

d- aa) Komisyon, gündemindeki işi, 28/1/2011 tarihinde, saat 10:30’da görüşmeye başlamıştır. Geneli üzerindeki müzakere, onbir saati aşmıştır. İktidar çoğunluğu, bu sürenin çok azını kullanmış, sürenin tamamına yakın kısmı muhalefet tarafından kullanılmıştır. Muhalefetin müzakere payının tutanağa yansıyan miktarı, yaklaşık olarak 250 sahifedir. Verilen yeterli önergesi, muhalefet itirazları içinde kabul edilerek Tasarının maddelerine geçilmiştir⁽³⁾. Bu işlemden sonra -ki saat 23.00’tür- çalışmaya ara verilmiş; çağrıya göre ertesi günü saat 10:00’da başlanması gereken müzakereye, -dinlenme hakkı kapsamında- saat 13.00’te başlanacağı bildirilmiştir.

bb) Komisyon, 29/1/2011 saat 13:00’teki çalışmasına zamanında başlamıştır.

⁽¹⁾ Bu işe özgü komisyon tutanakları, siyasetin dili, aşırı engelleme (obstrüksiyon), engellemeyi engelleme, öfke yönetimi, pozitif muhalefet, komisyon ahlaki ve benzeri konularda parlamento hukukuna, siyaset bilimine ve diğer bilim dallarına önemli bir referans oluşturacaktır.

⁽²⁾ Komisyon üyelerine gönderilen yazıdaki iptal gerekçesi ve işlemi şöyledir:

“Komisyonumuzun 25.01.2011 tarihli gündeminde yer alan işin görüşülmesi sırasında, Komisyonun 26, 28 ve 29.01.2011 günlerindeki toplantı gündeminde yeralan **“Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 1/994 esas sayılı Kanun Tasarısının”** Meclise yeni gelmiş olması, kendilerine ulaşma tarihi ve gündem yoğunluğu durumları gözetildiğinde, yeterli inceleme fırsatını bulamadıkları, bazı değerli üyelerimiz tarafından ısrarla beyan olunmuştur. Gündemler, Türkiye Büyük Millet Meclisi iç hukukuna uygun olarak belirlenmiş olmasına rağmen durum, başkanlığımca yeniden değerlendirilmiştir. Bu cümleden olarak:

1. Üyelerimize ek-inceleme fırsatı tanımak amacıyla, 26.01.2011 ve 27.01.2011 günlerinde yapılacak toplantılar iptal olunmuştur. 27.01.2011 tarihli gündem konusu işle ilgili olarak hafta içinde başka bir toplantı da yapılmayacaktır.”

⁽³⁾ Sözü geçen önerge ve gerekçesi şöyledir:

“ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Görüşülmekte olan Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının (1/994) geneli üzerinde yapılan görüşmeler sonucunda konu açıklığa kavuşmuştur. Yürütülmekte olan müzakerenin tamamlanmış sayılmasını ve maddelerine geçilmesini arz ve teklif ederim.

Zekeriya ASLAN

Afyonkarahisar Milletvekili

GEREKÇE

Görüşmeler, yeterli düzeyine ulaştığından işbu önerge verilmiştir.”

cc) 1 inci madde müzakeresi beş saat sürmüştür. Yeterlik önergesi, itirazlara rağmen saat 18:00'de kabul edilerek çalışmaya -yemek ve dinlenme için- 19:30'a kadar ara verilmiştir⁽⁴⁾.

dd) Saat 19:30'da başlatılan çalışma sırasında Komisyonumuza bir madde ile ilgili olarak (m.7) 130 adet önerge verildiği görülmüştür. Yeni gelişme üzerine kısa süreliğine çalışmaya ara verilmiş, bu sırada komisyonda temsil olunan birer milletvekilinden oluşan kurul, Başkanla birlikte durum değerlendirmesi yapmıştır. Bilhassa ana muhalefet partisi temsilcisi, söz hakkının ucu açık süreyle kullanılacağı ısrarını sürdürmüştür. Usuli konsensüs konusundaki çaba sonuçsuz kalmıştır.

ee) Müzakerenin ulaştığı seyir ve engellemede ısrar üzerine, kısıtlama olarak nitelenen önerge verilmiş, yüksek gerilim ve itirazlar ve uzun süreli tartışmalar içinde komisyonca oylanarak kabul edilmiştir⁽⁵⁾. Önergenin kabulü ile oluşan ara hukuka göre, her bir milletvekilinin (sadece komisyon üyelerinin değil) her bir madde için konuşma süresi beş dakikadır. Her bir üyenin her bir madde için verebileceği önerge sayısı bir adetle sınırlanmıştır. (İçtüzük, m. 31)

e) İlk toplantı tarihinden sınırlama önergesinin kabulüne kadar ki süreç, müzakere pratikleri, muhalefet hakları, mukayeseli parlamento hukuku ve iç hukukumuz bir bütünlük içinde ve yöndelikleri amaç(teleoloji) ekseninde değerlendirildiğinde, ortada bir hak ihlali değil, rasyonel yasama için oluşturulmuş gerekçeli emsalin teşekkülü hadisesi ve hukuki vakiası vardır.

Sınırlandırma önergesinin üç okunuş tarzı vardır:

aa) **Birinci tür okuma, noksan okumadır.** Bu okumaya göre "beş dakika", müzakere ve muhalefet hakkını çok aşırı sınırlandırma oluşturur. Hatta muhalefet söylemlerinden de daha ileri olarak, hakkın özünü yok eden bir sınırlandırma. Ancak bu tür bir okuma, beş dakika öncesindeki yaklaşık yirmi saatlik müzakereyi yok sayan ve olguyu bağlamından koparan özelliği ile açık bir noksanlığı ortaya koyar.

bb) **İkinci okuma, doğruya yakın okumadır.** Beş dakika değil, yaklaşık yirmi saat + beş dakika süreli müzakere okuması. Bu okuyuş, doğruya yakın okuyuştur, fakat yine de noksanı vardır.

(4)Sözü geçen önerge ve gerekçesi şöyledir:

"ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Görüşülmekte olan Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının (1/994) 1 inci madde üzerinde yapılan görüşmeler sonucunda konu açıklığa kavuşmuştur. Yürütülmekte olan müzakerenin tamamlanmış sayılmasını ve maddelerine geçilmesini arz ve teklif ederim.

*Mustafa HAMARAT
Ordu Milletvekili*

GEREKÇE

Sınırsız ve süresiz müzakere hiçbir kurum ve kurul yönünden düşünülemez. Madde üzerindeki görüşmeler, sonuca götürmeyi ve seçenekler konusunda gerekli aydınlamayı sağlamıştır."

(5)Sözü geçen önerge ve gerekçesi şöyledir:

"ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Görüşülmekte olan işle sınırlı olarak;

a) Söz verilen her milletvekili yönünden her bir madde için görüş açıklama süresinin beşer dakika ile sınırlandırılmasını,

b)Her madde üzerinde verilecek önerge sayısının, her üye yönünden bir adetle sınırlandırılmasını ve bu sınırın üzerinde verilmiş önergelerin işleme konulmamasını,

c)İçtüzüğün 87/3,4,5,6 hükümlerine aykırı önergelerin işleme konulmamasını,

Arz ve teklif ederim.

*Mustafa HAMARAT
Ordu Milletvekili*

GEREKÇE

Komisyonun görevi, Yasama Organının temel işlevi ile uyumlu olarak, gündemindeki işi sonuçlandırmaktır. (Any. m. 7, 87, 88, 95) Komisyon, önündeki işi en geniş imkanlar içinde ve farklı yönleriyle elbetteki tartışacaktır. Ancak görüşme ve İçtüzük imkanları, her ne pahasına olursa olsun işin sonuçlandırılmasını önleme hedefine özgülenez. Yetki ve usulün, işlevsel sınırlarını zorlayan kullanımını önlemek, her organizasyonun varlık-görevidir. Komisyonumuzda görülen iş konusunda cereyan eden müzakere ve usul pratiklerinin kazandığı vasıf ve yasama amacı birlikte gözetilerek denkleştirici adalet esası içinde işbu önerge verilmiştir."

cc) Üçüncü okuma, sosyolojik bir okuyuştur ve Türk siyasetinin muhtaç olduğu bir okuyuştur. Bu okumaya göre, kemiyet değeri, yaklaşık yirmi saat + beş dakika değil; buna ilaveten komisyon üye sayısı (muhalafet bağlamında da alınabilir) x beş dakika (ve ayrıca + komisyon üyesi olmayanların kullanabileceği zaman sayısının) toplamı ile bulunur. Keyfiyet değeri ise, özellikle Yüksek Yargıtayda biriken ve sonuçlandırılmasında geç kalınan iş yükünün adalet değerinde yol açtığı tahribattır. Yasama Organının geçici ve fakat derin etkili sorunu çözecek girişimlerinden kaçınma yahut onları erteleme hakkı yoktur. Bu okuyuşta yaklaşık yirmi saatlik müzakere süresi, Tasarı konusundaki çok boyutlu değerlendirme için yeterliğin çok üstünde olduğu gerçeği de vardır.

Komisyon görüşmelerinin ertesi haftaya erteleme yolunun neden tercih edilmediği sorulabilir? Sözü geçen erteleme yöntemi, bu Tasarı bağlamında ilk toplantı için uygulanmıştır. Ertelendiği ilk günkü müzakerelerin başlangıcında gerilimin soğumadığı gözlenmiş ve güvenlik koşulları dahil müzakere ortamının bulunmadığı şiddetle dile getirilmiştir. İktidar partisi üyelerinin büyük sabır ve tahammül göstermelerine rağmen uygun ortama yüklenen aşırı anlamları komisyon tutanaklarından okumak mümkündür. Erteleme pratiğinin somut iş ekseninde pozitif bir sonuç doğurmadığı yaşanarak ortaya çıkmıştır. Bu durum karşısında iç hukuka sadakat içinde çalışma sonuçlandırılmıştır.

6-) CHP'li üyelerin kurumsal çekilmelerinin komisyon hukuku bakımından yol açtığı sonuçların komisyon tarafından yanlış değerlendirildiği itirazı:

a) Kurumsal çekilmenin oluşturduğu teessür, komisyonda paylaşılmış ve tutanaklara geçmiştir.

b) Kurumsal ve toplu çekilmenin, komisyon çalışmasını durdurucu etki doğuracağı, parti tarafından boşalma dolduruluncaya (yeni üyelik statüsü oluşuncaya) kadar bu konuda çalışma yapılamayacağı ileri sürülmüştür.

c) Komisyon, İçtüzüğün öngördüğü yeter sayıların var olması (İçtüzük, m.27) kaydı ile boşalma halinde, yenisi seçilinceye kadar komisyonun görev ve yetkisinin devam ettiği yönündeki iç hukuk kuralı karşısında (İçtüzük, m.22/1) çalışmasını sürdürmüş ve işi sonuçlandırmıştır.

İleri sürülenin aksine olay somutunda İçtüzüğün 21 inci maddesi hükümünün uygulama yeteneği yoktur. Üyeleri çekilen partinin komisyon kontenjanı belirlenmiş olup partinin komisyonlarda temsil gücünü etkileyen bir değişme (partinin milletvekili sayısının değişmesi) gibi bir durumda söz konusu değildir (İçtüzük, m.21, m.22/4).

Komisyon, Anayasamızın (m.95/2;88/2) ve İçtüzüğümüzün (m.27,22/1) çizdiği sınırlar içinde çalışmasını tamamlamıştır.

(Usule yönelik itirazlar bağlamında başvurulabilecek başlıca kaynaklar, bkz. Eugéne Piérre, İsmail Muştak çevirisi. **Mülga Meclis-i Ayan Katib-i Umumisi, Mufassal Hukûk-u Siyasiye**, TBMM yayını. Ank. 1926. 3 cilt. İki cildi eski harflerle, bir cildi yeni harflerle toplam 2000 sahifeyi aşkın. Prof. Dr.Nükhet Turgut, **Siyasal Muhalefet**, Ank. 1984. Prof.Dr. Erdoğan Teziç, **Türk Parlamento Hukukunun Kaynakları ve Anayasa Mahkemesi Kararları**, Ank.1980. Prof. Dr. Tuncer Karamustafaoğlu, **Yasama Meclisinde Komisyonlar**, Ank.1965. Prof.Dr. Ozan Ergül,

Türk Anayasa Mahkemesi ve Demokrasi, Ank.2007. Prof.Dr.Zafer Gönen, Ömer İzgi, **Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Yorumu**, iki cilt. Ank.2002. Doç.Dr.Şeref İba, **Anayasa ve Parlamento Üzerinde İncelemeler**, Ank.2010, aynı müellif, **Parlamento İÇtüzük Metinleri**, Ank.2009. Dr.İrfan Neziroğlu, **Türk Parlamento Hukukunun Temel Kavramları**, Ank.2008. Dr.Fahri Bakırcı, **TBMM'nin Çalışma Yöntemi**, İst.2000. Dr.Volkan Has, **Türk Parlamento Hukukunun Kaynakları ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çalışma Düzeni**, Ank.2009. Havvana Yapıcı, **Komisyonların Yasama Sürecindeki Rollerini Bağlamında Komisyon Aşamasındaki Özel Yöntem ve Uygulamalar**, Yasama Dergisi, 2007, s:5, s.57 ve dev. Ahmet İyimaya, **Siyaset Hukuku Sorunları**, Ank.2007, Yeni Kurumsalcı Yaklaşımla Anayasa Yargısı Dergileri, Yasama Dergileri, Anayasa Mahkemesi Kararları ve diğer kaynaklar.)

Tasarının geneli üzerindeki müzakereler sırasında Hükümet temsilcisi Adalet Bakanı Sadullah Ergin tarafından özet olarak aşağıdaki görüşler dermeyan edilmiştir.

- Toplumun yargı organlarına olan güveninin korunabilmesi, hakkın gerçek sahibine bir an önce tesliminin sağlanması ve uyuşmazlığın taraflarının en kısa süre içinde tatmin edilebilmesi açısından yargılamanın makul süre içinde bitirilmesi büyük önem taşımaktadır.

-Bilindiği üzere, Türk yargısının öteden beri süregelen ciddi problemleri bulunmaktadır. Bu problemlerden en önemlisi, vatandaşların adaletle buluşma sürecinde yaşadığı zorluklar ve yargılama sürelerinin olağanın çok ötesindeki uzunluğudur. Bu bağlamda sorunun çözümü amacıyla, Türk yargısının problemlerine palyatif çözümler yerine bütüncül açıdan bakan bir perspektif geliştirilmiş ve enikonu tetkikler neticesinde Türk yargısı hakkında çözüm odaklı tespitlere varılmıştır. Varılan çözüm odaklı tespitler, 2009 yılı içerisinde Yargı Reformu Strateji Belgesi adıyla gerek Türk yargısıyla gerek Türk kamuoyuyla gerekse Avrupa Birliği müzakereleri çerçevesinde Avrupa Komisyonu ile paylaşılmıştır. Bu çalışmanın hazırlanışı esnasında yargının tüm unsurları ile birlikte bütüncül bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda ilkesel olarak mutabakat metni de tanzim edilmiştir. Buna paralel olarak 2010-2014 Adalet Bakanlığı Stratejik Planı hazırlanmış ve 2010 yılında da bu stratejik plan hem yargı camiamız hem muhataplarımız ile paylaşılmıştır. Söz konusu stratejik planda, Türk yargısının sorunlarının tespiti ve bunların çözümü için yapılması gerekenler açıkça ortaya konulmuştur. Bununla birlikte kısa, orta ve uzun vadede yapılması gerekenler ve atılması gereken adımlar belirlenmiştir. Anayasa değişikliğiyle başlayan süreç ve akabindeki çalışmalar, bu sorunları çözme perspektifinin birer parçasıdır.

-Yargının temel sorunlarına baktığımızda, bunları üç başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar; fizikî sorunlar ve altyapı sorunları, mevzuattan kaynaklanan sorunlar ve insan kaynaklarına yönelik sorunlar olarak sıralanabilir. 2002 ilâ 2011 yılları arasında Adalet Bakanlığının icraatlarına bakıldığında fizikî sorunların önemli ölçüde giderildiği ve halen de giderilmeye çalışıldığı görülmektedir. Mahkemelerin özellikle ilk derece mahkemelerinin il ve ilçelerdeki fizikî mekânları önemli ölçüde artırılmıştır.(Yargılama faaliyetlerine ayrılmış olan toplam 569 bin metrekare alan, günümüzde 2,5 milyon metrekareye ulaştırılmıştır) Ulusal Yargı Ağı Projesinin(UYAP) hayata geçirilmesi ile de hâkimlere, savcılara ve diğer yargı personeline yargılama faaliyetleri esnasında ciddi kolaylıklar sağlanmıştır. Bu gelişmeler, ilk derece mahkemelerinde yargılama sürelerinin azaltılmasına ciddi katkılar sağlamıştır.

Mevzuattan kaynaklı sorunlar ise son dönemlerde (2002 ilâ 2011 yılları arasında) bir çok temel kanunun yeniden kodifiye edilmesi suretiyle giderilmeye çalışılmıştır.(Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve çok yakın tarihte

kanunlaşan Türk Ticaret Kanunu, Türk Borçlar Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve diğerleri) Değişen ve gelişen koşullara göre zuhur eden ihtiyaçların giderilmesi noktasında, zikredilen bu ve benzeri kanunlar, mevzuat menşeli bir çok sorunun izalesine yardımcı olmuştur/olacaktır.

İhtiyaç duyulan personel azlığından kaynaklanan sorunların ise giderilmesine yönelik birçok çalışmanın yapılmasına ve halen de yapılmaya devam etmesine rağmen istenen merhaleye ulaşılamamıştır. Yapılan bu çalışmalara rağmen idarî personel sayısındaki artış yüzde yetmiş beş ve hâkim ve savcı sayısındaki artış ise yüzde yirmibeş civarında kalmıştır.

-Öteden beri yargının iş yükünü azaltılabilmesi amacıyla adli ve idarî yargıda istinaf kanun yolunun gerekliliği ve bunun neticesinde de Yargıtay ve Danıştay'ın birer içtihat mahkemesi hâline getirilmesi gerektiği yönünde fikir birliği bulunmasına rağmen bu hususların gerçekleştirilmesi noktasında yapılması gerekenler üzerinde ittifak sağlanamamıştır. Ezcümle adli yargı ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararlara ilişkin temyiz incelemelerinin bölge adliye mahkemelerince yapılması dolayısıyla da Yargıtay'ın gerek iş yükünün azaltılması gerekse bir içtihat mahkemesi olarak görev yapabilmesi amacıyla yönelik olarak çıkarılan 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun önemli bir mihenk taşıdır. 2007 yılında adli yargıda bölge adliye mahkemelerinin fiilen faaliyete başlaması için Adalet Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna teklifte bulunmuş ancak Kurul, haklı olarak mevcut hâkim ve savcı sayısı ile istinaf kanun yolunun fiilen faaliyete geçmesinin pratik olarak mümkün olmadığı gerekçeleri ile kabul edilebilir görmemiştir. Benzer gerekçelerle Yargıtay başkanı Sayın Hasan Gerçekler de 2010 yılının ikinci yarısından önce bu mahkemelerin fiilen faaliyete geçmesinin sorun yaratacağını açıklamıştır. İstinaf mahkemelerinin faaliyete geçebilmeleri amacıyla, Yüksek Kurulun ve Yargıtay Başkanının da görüşleri doğrultusunda Adalet Bakanlığı, hâkim ve savcı sayısının artırılmasını sağlamaya yönelik olarak 2006 yılından itibaren muhtelif tarihlerde sınav açmış ancak karşılaşılan bazı sorunlardan dolayı istenilen sonuç gerçekleşmekten uzak kalmıştır.

Özellikle son zamanlarda Yargıtay'ın verdiği kararların hukukiliği ve kararların çıkmasındaki gecikmeler hakkındaki tartışmalara ışık tutması amacıyla bazı rakamsal veriler, Komisyona izaha edilmeye muhtaçtır. Bu bağlamda;

2010 yılında Yargıtay'a intikal eden dosyaların yaklaşık yarısının bir sonraki yıla devrettiği, hâlihazırda Yargıtay dairelerinde 2006 yılından kalan ve henüz karara bağlanmamış dosyalar görülmektedir. 2007 ilâ 2010 yıllarında Yargıtay'a intikal eden dosyalar ise sırada beklemektedir. Ayrıca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında da tevzi edilmeyi bekleyen 700 bine yakın dosya bulunmaktadır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında bekleyen dosyalarda hesaba katıldığı takdirde Yargıtay'da 2010 yılı itibarıyla hâlihazırda 1.900.000'e yakın dosya bulunmaktadır. Örnek kabilden olarak bazı daireleri ilişkin bilgilerin Komisyona arzı, konunun vuzuha kavuşturulması açısından önem arz etmektedir.

Yargıtay 6 ncı Ceza Dairesine; 2010 yılı itibarıyla 90.985 dosya geldiği, bunlardan 21.689'unun karara bağlandığı ve 69.292'sinin de bir sonraki yıla devrettiği görülmektedir. Bir yılda takriben 22.000 dosyanın karara bağlandığı göz önünde bulundurulduğunda hiç dosya gelmese dahi mevcut dosyaların karara bağlanması, üç yıl gibi bir zaman zarfında gerçekleşecektir. Diğer taraftan Yargıtay 6 ncı Ceza Dairesine gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında bekleyen 143.207

dosya olduğu da dikkate şayandır. Bu dosyalar da mevcut dosya sayısına ilave edildiğinde, 6 ncı Ceza Dairesinin dosya sayısı yaklaşık 212.499 olmaktadır. Bu dosyaların 6 ncı Ceza Dairesinde karara bağlanması (yukarıdaki bilgiler çerçevesinde ve dosya gelmemesi varsayımına dayalı olarak) takriben on yılı bulacaktır. Bozma nedeniyle ilk derece mahkemelerine gönderilerek karara bağlanacak ve dolayısıyla geri Yargıtay'a gönderilecek olan dosyalar hesaba dahi katılmamışken, Yargıtay Başkanı Sayın Hasan Gerçeker'in tüm dosyaların takriben bir veya iki yıl içerisinde bitirilebileceğine dair iyiniyetli açıklamaları, gerçeklikten uzak temenniler olarak dikkat çekmektedir.

Bugün gelinen nokta, hem yüksek mahkemelerdeki iş yükü nedeniyle yüksek yargı personelinin mutazarrı olduklarını hem de vatandaşların adalet beklentilerinin ve adalete olan inançlarının sarsıldığını gözler önüne sermektedir. Bugün itibarıyla bu tedbirlerin beraberce hayata geçmesi hâlinde dahi ancak dört veya beş yıllık bir zaman zarfında yargılamalarda makul süre şartı gerçekleştirilmiş olacaktır.

Tasarının görüşmeleri sırasında Yargıtay temsilcileri tarafından;

-Tasarının hazırlanması aşamasında görüşlerini bildirmeleri için öngörülen bir hafta gibi çok kısa sürenin Tasarıya katkı verebilme ihtimallerini ortadan kaldırdığı,

-İstinaf mahkemelerinin fiilen faaliyete geçmeleri ile birlikte; Yargıtay'a gelen dosyaların ceza dosyaları açısından yüzde seksenbeş oranında azalması dolayısıyla dairelerin iş yükünün azalacağı, hukuk daireleri açısından ise bu oranın yüzde kırk olarak gerçekleşeceğini ve buna bağlı olarak da ceza dairelerindeki dosyaların takriben iki yıl, hukuk dairelerindeki dosyaların ise takriben bir yıl içerisinde karara bağlanabileceği,

Tasarıda, dairelerin iki ayrı heyet olarak çalışabileceği yönünde düzenlemenin ikinci başkan vekilinin başkanlık yaptığı heyetin ile çıkaracağı karar ile başkanın başkanlık yaptığı heyetin çıkaracağı kararlar arasında çelişkiler doğmasına neden olacağı,

-Aynı dairenin iki heyetle toplanıp karar vermesi durumunda, aynı dairede aynı konu üzerinde içtihat birliğinin sağlanamamasının kaçınılmaz olacağı,

-Tasarıda daire başkanının, başkan vekilini tayin edeceğinin hükme bağlanmasının Yargıtay geleneklerine uymadığı ve bunun da beraberinde sorunları getirme ihtimalinin bir hayli yüksek olduğu,

-Ceza mevzuatının 2005 yılında yenilenmesi ve buna bağlı olarak lehe yasa kuralı sonucu dosyaların birçoğunun yeniden görüşülmesinin de Yargıtay'ın iş yükünü ciddi bir biçimde artırdığı,

görüŖleri dermeyer edilmiş ve neticeten Yargıtay daire ve üye sayısının artırılmasının bir gerekmediğine vurgu yapılmıştır.

Tasarının görüşmeleri sırasında Danıştay temsilcisi tarafından;

-Tasarı hakkında Bakanlıkça Danıştay'ın görüşlerinin alınmamasının mensubu olunan Avrupa hukukunun demokratik gelenekleri ve gerekleriyle bağdaşmadığı,

-Danıştay'da ilave iki daire kurulmasının ve buna bağlı olarak üye sayısının artırılmasının, yargılamaların makul sürede bitirilmesine katkı sağlamak bir yana daha ciddi sorunlara yol açacağı,

-Bir dairenin birden çok heyetle çalışma yapmasının daire kararları arasında çelişkilere yol açacağı,

-Tasarıyla dairelerin görevlerinin her yıl yeniden belirlenmesi esasının getirilmesinin ihtisaslaşmış dairelerin ihtisaslarını ortadan kaldıracığı, görüşleri dermeyan edilmiştir.

Komisyonumuz çalışmalarına katılan milletvekilleriince Tasarı hakkında muhtelif görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşler aşağıdaki gibidir:

-Tasarının; Yargıtay ve Danıştay gibi adli ve idari yargı alanında yüksek mahkeme niteliğini haiz iki mahkemenin çalışma usul ve esaslarına ilişkin düzenlemeler öngörmesi, son zamanlarda verdiği kararların bir hayli tartışıldığı Adli Tıp Kurumu hakkında düzenlemeler içermesi ve özellikle hâkimlerin hukuki sorumluluklarına dair hükümler ihdas etmesi nedeniyle gerek Komisyon üyelerinin Tasarıya nüfuz edebilmeleri gerekse konu ile ilgili tüm kamu kurumları ile diğer sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin alınabilmesi ve Tasarının derinlemesine tartışılabilmesinin sağlanması için gerekli asgari tetkik süresinin verilmemesi (İçtüzük bağlamında öngörülen sürenin verilmiş olması, tetkik edebilmek için gereken sürenin verildiği sonucunu doğurmayacaktır.), Tasarının yöneldiği amacı gözler önüne sermektedir.

-Tasarı hazırlanırken Tasarının öngördüğü düzenlemelerin doğrudan muhatabı olan Yargıtay ve Danıştay'ın görüşlerinin alınmaması, hukuk fakülteleri başta olmak üzere bazı sivil toplum kuruluşlarının (Türkiye Barolar Birliği, Yar-Sav, Yargı-Sen ve Demokrat Yargı Derneği) yapabilecekleri muhtemel katkıların hiçe sayılması, Tasarının ne kadar hukuki gereklilik gerekçelerinden uzak bir zihniyetin tezahürü olduğunu göstermektedir.

-Öncelikle Tasarının Anayasaya aykırı olduğu ve bu nedenle de Komisyonunda görüşülmeden önce bu hususun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Şöyle ki, söz konusu Tasarı, Yargıtay ve Danıştay gibi adli ve idari yargı alanında yüksek mahkeme niteliğini haiz iki mahkemenin çalışma usul ve esaslarına dair düzenlemeler öngörmektedir. Hâl böyle olunca bu hususun kuvvetler ayrılığı ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle de idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğuna dair Anayasa hükmü (Anayasa m.125) karşısında, idarenin bir diğer ifade ile Hükümetin eylem ve işlemlerinden dolayı yapılan yargılamalarda temyiz mahkemesi olan Danıştay'a dair kanuni düzenlemelerin Tasarı ile Yüce Meclisin önüne getirilmesi kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Hükümetin, eylem ve işlemlerinde hukukilik denetimi yapan ve duruma göre de iptal veya tazmin kararı veren bir mahkeme ile ilgili olarak ön kabullerden arı bir şekilde hareket etmesini beklemek rasyonel bir yaklaşım olmayacaktır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi çerçevesinde yargı ile ilgili olarak yapılacak kanuni düzenlemelerin milletvekilleriince verilen tekliflerle yapılması hukuk devleti ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin gereğidir. Tüm bu izahat çerçevesinde Komisyonun, kendisine havale edilen bu Tasarının, Anayasanın metnine ve ruhuna aykırı olup olmadığına ilişkin tetkikat yapması İçtüzüğün amir hükmüdür (İçtüzük m.38). Ayrıca bu aykırılığın Anayasa Komisyonunca da tetkik edilmesi ve anılan Komisyon tarafından yapılan tetkikat sonucunun (görüşün) Komisyona iletilmesine kadar Tasarı üzerindeki görüşmelerin ertelenmesi gerekmektedir (İçtüzük m. 34).

-Görüşülmekte olan Tasarı, esas komisyon olarak Adalet Komisyonuna tali olarak da Plan ve Bütçe Komisyonuna havale edilmiştir. İçtüzük, tali komisyonların kendilerine havale edilen tasarı veya teklifleri görüşebilmeleri açısından on günlük bir süre öngörmüş (İçtüzük m.37) olmasına rağmen, bu süre beklenmeksizin ve ilgili tali komisyonunda görüşüp görüşmeyeceğine dair herhangi bir bildirim olmaksızın Tasarının doğrudan Adalet Komisyonu gündemine alınması ve görüşmeye başlanması, İçtüzüğe aykırılık teşkil etmektedir.

-Gözden kaçırılmaması gereken bir diğer husus ise Adalet Komisyonunda Yargıtay ile ilgili olarak iki tasarı olmasına rağmen bunların birleştirilmeksizin daha sonra gelen Tasarının (1/994) alelacele görüşmeye başlanması ancak diğer Tasarının (1/457) ise alt komisyona tevdiine rağmen üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamasıdır. Yargıtay Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/457), Komisyonla görüşülürken bu Tasarının bir reform olarak nitelendirildiği henüz hafızalardaki canlılığını korumaktadır. Anılan Tasarının gerekçesinde; bölge adliye mahkemelerinin fiilen faaliyete geçmesi ile bu mahkemelerce incelenip kesinleştirilecek dosyaların sayısı düşünüldüğünde Yargıtay'a gelecek olan iş sayısı ile yoğunluğunun azalacağı ve buna bağlı olarak da Yargıtay'daki daire/üye sayısının azaltılmasının, bunların dağılımının ve dahi Yargıtay'da kurulu bulunan kurulların yeniden yapılandırılmasının bir gereklilik ve reform olduğu belirtilmiştir. Komisyonla görüşülmekte olan Tasarıda (1/994) ise Yargıtay'daki daire ve üye sayısını azaltmak bir yana hâlihazırdaki daire ve üye sayısını artırmakta ve bu da yine gerek Komisyonumuza gerekse topluma bir reform olarak yansıtılmaktadır. Aradan geçen zaman zarfında her iki Tasarının da reform niteliğinde olduğunu gösterecek herhangi bir değişiklik (Bölge adliye mahkemelerinin fiilen faaliyete başlamamasına, iş yükünün her iki dönemde de fazlaca olması ve sair nedenler) söz konusu olmamasına rağmen bu şekilde yansıtılmaya çalışılması, izaha muhtaç bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Yargıtay'ın ve Danıştay'ın birer içtihat mahkemesi olması gerektiği ileri sürülmesine rağmen bu mahkemelerin zaten fazla olan daire ve üye sayısının giderek artırılması, iş yükünün azaltılmasının sağlanmasından ziyade Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun yeni yapısı da göz önünde bulundurulduğunda tarafsız bir yargının teşekkülüne yönelik adımlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle birbirleri ile yakından ilgili olan her iki Tasarının birleştirilerek görüşülmesi İçtüzüğün bir gereğidir. (İçtüzük m.35)

-Tasarının amacının; yüksek yargı organlarının önünde bekleyen dosyaların bir an önce bitirilmesi, AİHM nezdinde "makul süre" aşıldığı gerekçesi ile ülkemiz aleyhine verilen kararların önüne geçilmesi ile toplumda kaybolmakta olan yargıya güvenin yeniden sağlanması ve adalet duygusunun temini olduğu belirtilmiştir. Ancak her ne kadar gerekçe olarak bu hususlar belirtilmişse de bu gerekçeler, Hükümetin yargıyı siyasallaştırma kaygısını/amacını gizlemeye yönelik olarak başvurduğu peçeleme yönteminden öte bir anlam ifade etmemektedir.

-Seçim döneminin bitmek üzere olmasına rağmen Yargıtay ve Danıştay gibi adli ve idarî yargı alanında yüksek mahkeme niteliğini haiz iki mahkemenin çalışma usul ve esaslarına dair bu kadar ehemmiyetli tasarıların/tekliflerin, Yüce Meclisin önüne getirilmesinin hukukiliği üzerinde bir şüphe bulunmamaktadır (Anayasa m.77). Ancak bu kadar ehemmiyetli ve toplumu bu kadar yakinen ilgilendiren bir Tasarının, seçim döneminin bitmesine bu kadar kısa süre kalmasına rağmen Yüce Meclisin önüne getirilmesinin etik bir davranış olarak kabul edilmesi de mümkün değildir.

-Özellikle Yargıtay başta olmak üzere yüksek mahkemelerde iş yükü fazla olması neticesinde yargılamalar, kendinden beklenen amacın gerçekleşmesini sağlayacak sürede bitirilememekte veya bu nedenlerden ötürü hak kayıpları ve mağduriyetler söz konusu olabilmektedir. Ancak bunun müsebbibinin yüksek mahkemeler olarak gösterilmesi ve Hükümetin dokuz yıllık iktidarına rağmen bunun için fizikî mekânların iyileştirilmesi haricinde esasa ilişkin başkaca nitelikli önlemlerin alınmamasını herhalde yüksek yargıdan kaynaklanan bir sorun olarak telakki etmemek gerekmektedir. Bu iş yükünün fazlalığının ve buna bağlı diğer bütün sonuçların müsebbibinin Hükümet olduğunun en temel göstergelerinden biri olarak 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile

teşekküllü öngörülen bölge adliye mahkemelerinin aradan geçen altı-yedi yıllık zaman zarfına rağmen henüz fiilen faaliyete geçirilememesi ve bundan dolayı da iş yükünün giderek artması gösterilebilir. Herhangi bir etüt yapılmaksızın (gerek fizikî mekân gerekse personel ihtiyacı konusunda) sadece kanun koyma ile yargının iş yükünün bu şekilde azaltılmasının mümkün olmadığını Hükümetin bilgisi dâhilinde olduğu su götürmez bir gerçektir.

- 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 573 üncü maddesinin değiştirilmesi, 575 ve 576 maddelerinin yürürlükten kaldırılması ve 24/2/1973 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununa madde eklenmesi suretiyle Tasarıda hâkimlerin yargılama faaliyetlerinden dolayı açılacak olan sorumluluk davalarının doğrudan Devlete karşı açılması ve sonucunda da görevini kötüye kullananlara rücu edilebileceğine dair düzenleme getirilmektedir. Her ne kadar yapılması öngörülen düzenlemenin amacı; hâkimlerin yargılama faaliyeti neticesinde zarar görenlerin açacakları sorumluluk davalarında davalı tarafın Devlet kınınması ve böylece de tazminat yükümlülüğünün ve tahsil kabiliyetinin kuvvetlendirilmesi ve dahi açılacak hukuki mesnetten yoksun tazminat davaları nedeniyle hâkimin reddi gerekçelerinin farazi olarak oluşturulmasının engellenmesi olarak belirtilse de bu hususta arka planda var olan siyasi saikin gizlenmesi amacından öte bir anlam ifade etmemektedir.

- Toplantı devam ederken Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun çalışmasının sona ermesine rağmen, Komisyonun da çalışmasını sonlandırması gerekirken devam etmesi İttüzüğe aykırılık teşkil etmektedir. Şöyle ki, Genel Kurul, çalışmalarına bir dahaki Salı günü (1/2/2011) devam etmek üzere ara verdiğiinden ve ara verme esnasında komisyonların çalışabilmesinin de Başkanın teklifi üzerine Genel Kurulun karar vermesine bağlı olduğundan (İttüzük m.25;35) Komisyonun çalışmalarına devam etmesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

- Ayrıca gerek Danıştay'ın idarî dava daireleri ile vergi dava dairelerinin kendi aralarındaki iş bölümünün (özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmaması şartıyla) Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekse Yargıtay'ın hukuk daireleri ile ceza dairelerinin kendi aralarındaki iş bölümünün (özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmaması şartıyla) Büyük Genel Kurulca karara bağlanması, mahkemelerinin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğine dair Anayasa hükmüne aykırılık teşkil etmektedir. (Anayasa m.142)

-Bazı suallere Adalet Bakanınca verilen cevaplarda (özellikle de Adalet Bakanlığı tarafından yapılan bazı mülakatlara ilişkin olarak Danıştay'ın vermiş olduğu kararlardan ötürü) muzdariplik çok yoğun olarak ortaya konulduğundan, Adalet Bakanının görüşülen Tasarı ile ilgili olarak özellikle Danıştay ile ilgili hükümler açısından objektif olabileceğini düşünmek mümkün görünmemektedir.

Komisyonumuz çalışmalarına katılan bazı milletvekilleri de yukarıdaki görüşlere karşı bazı görüşleri dermeyan etmişlerdir. Bu görüşler ise aşağıdaki gibidir:

- Adalet Bakanınca ve kimi yüksek yargı organlarının başkanları tarafından yapılan açıklamalara dayalı veriler, hâlihazırda yeni iş gelmesi dahi Yargıtay ve Danıştayda bulunan işlerin en erken dört-beş yıl içinde bitirilebileceği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

- Bölge adliye mahkemeleri fiilen faaliyete başlayana kadar Yargıtaya gelecek olan dosya sayısı da dikkate alındığında, bölge adliye mahkemelerinin fiilen faaliyete başlayacak olmasının da tek başına Yargıtayın yoğun iş yükü problemini çözmeye yetmeyeceğini açıkça göstermektedir.

-Hukuk ve idarî davaların karara bağlanması kabul edilemeyecek kadar uzun sürdüğünden verilen kararlar, beklenen yararı gerçekleştirmekten çok uzakta kalmaktadır.

- Tüm bu nedenler de göstermektedir ki, Yargıtay ve Danıştay'da daire sayısının artırılması ertelenemez bir zorunluluktur. Ayrıca iş yoğunluğu dikkate alınarak yeni daireler kurulması yönünde Yargıtayın kurumsal talebi de gözden kaçırılmamalıdır.

- Hâkimlerin yargılama faaliyetlerinden dolayı açılacak olan sorumluluk davalarının doğrudan Devlete karşı açılması ve sonucunda da görevini kötüye kullananlara rücu edilebileceğine dair düzenleme ile hâkimlerin yargılama faaliyeti neticesinde zarar görenlerin açacakları sorumluluk davalarında davalı tarafın Devlet kılınması suretiyle tazminat yükümlülüğünün ve tahsil kabiliyetinin kuvvetlendirilmesi ve dahi açılacak hukuki mesnetten yoksun tazminat davaları nedeniyle hâkimin reddi gerekçelerinin farazi olarak oluşturulmasının engellenmesi amacıyla yapılan değişiklik de gerekliliktir. Kaldı ki anılan düzenleme 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile de uyumluluğun sağlanmasına yönelik olarak atılan bir adımdır.

Yargıtay ve Danıştay'ın daire ve üye sayısındaki artış, mevcut iş yükünün olağan seviyeye indirilmesini amaçlamaktadır. İstinaf sistemi oluşturulduktan ve diğer yapısal önlemler alındıktan sonra, olağan işleyiş ve taşınabilir yük kapasitesi yakalanabilecektir. Tasarının öngördüğü önlemler, amacı ile sınırlı olarak geçicidir.

Türkiye'nin muhtaç olduğu şey, Yargıtay ve Danıştayımızı İçtihat Mahkemesine döndürecek yapılanmayı sağlamaktır. Bu, bilim, tecrübe ve konsensüs ekseninde oluşturulacak adalet ve hukuk reformuna bağlıdır. Komisyonda dile getirilen kale ve kuşatma söylemleri, işin ne kadar uzağında olduğunu göstermektedir. Yargıtay ve Danıştay hak ve adalet vatanının kalbidir, merkezidir ve öyle de olmalıdır. Hiçbir reform, reforma tabi kurumlardaki üyelerle ve sisteme göre seçilecek yeni üyelerle özdeşleştirilemez. Reformun nesnesi, kurumlardır, kurullardır ve kurallardır. Genel olarak hâkimin, evleviyetle elbette ki Türk hâkiminin, en altından doruğuna kadar topyekun hepsinin, negatif görevi, kararlarını hukuk dışı mülahazalara dayandırmaması, pozitif görevi ise yegane referans olarak yalnızca "hukuk kuralına yaslanması"dır. İdeolojiler ve hukuk dışı diğer saikler, adalet kapısından içeri girdiğinde, kendine has usul ile dosya sızdığına vicdan ve adalet, oradan firar eder. Aynı durum, filhal görevde olanlar kadar, göreve yeni seçilecekler için de varittir. Türk siyaset kurumunun temel görevi, evrim süreci ve konjonktürel patolojiler dahil, sorunu bütün boyutlarıyla kuşatan büyük hukuk reformunu gerçekleştirmektir. Bu görev, askıya alınmaz, indirgemeci yaklaşımlara feda edilemez ve ertelenemez. Bu görevde gecikilmesinin yol açacağı ve adil yargılanma hakkını çökecek sonuçların dile getirilmesine komisyon raporunun sınırlı kapasitesi engel teşkil eder.

Yüksek Mahkemelerin dairelerinin iş bölümü dağılımında yasa hükmü modelinden, belli dönemde kurulacak kurul kararı modeline geçiş değerlendirilmiştir. Yeni model, yürürlükteki hukuk uygulamasında da vardır. Yeni modelin daha esnek ve pratik olduğu gözlenmektedir. Ancak yasada yer alan işbölümü iskeletinin bu modelde de korunması gereği açıktır. Aksi takdirde içtihat ve uygulama farklılıklarının önüne geçilemez. Yüksek Mahkeme kurullarının kanun yolları hukukunun gerekleri içinde oluşturacağı pratiklerin bu noktada önemlerine özel vurgu yapılmalıdır.

Yargılama faaliyetinden kaynaklanan sorumluluk davalarında husumetin devlete yöneltilmesi gerektiği çözümü, mukayeseli hukukta benimsenmiş bir paradigmadır. Suçun pasif sujesi yahut taraf ile yargılama faaliyetini yürüten özne (hâkim/savcı) arasındaki normatif ilişki, psikolojik unsurları da taşıyan duyarlılıkları içerir. Davanın devamında her iki tarafı karşı karşıya getiren çözüm, artık savunulmamaktadır. Ayrıca kasta yakın kimi aykırılıkların oluşturacağı büyük zararlar bağlamında mevcut model, zarar görenin aleyhindedir. Doğrusu, yargılama faaliyetinin uzviyet merkezi olan devleti sorumlu kılmaktır. Sorun Türk doktrininde hakettiğinin ötesinde tartışılmıştır. Varılan sonuç,

yoğunlukla tasarı modeli doğrultusundadır. Orta dönem tartışmacılar bağlamında, Prof. Gölcüklü ve Prof. Alacakaptan'ın görüşlerine özellikle atıfta bulunulmaktadır. (Soronla ilgili doktrin birikimi bağlamında, bkz. Dr. Sezai Aydınalp, **Hakimin Sorumluluğu**, Ank.1997. Dr.Muharrem Özen, **Hakimin Cezai Sorumluluğu**, Ank.2004. Prof.Dr. Feyyaz Gölcüklü, **Ceza Davasında Şahıs Hürriyeti**, Ank.1958, özellikle s.169-172. Prof. Dr. Uğur Alacakaptan, **Haksız Tutma ve Yakalama Hallerinde Devletin Tazminat Verme Mükellefiyeti**, AÜHFD.1961, C.XVIII. S.1-4, özellikle s.200 ve civ. Fahrettin Kıyak, **Ceza Muhakemesinde Manevi Tazminat Sorunu**, Prof. Dr.Osman Fazıl Berki'ye Armağan, Ank.1997, s.485 ve dev. Prof.Dr. İsmail Hakkı Karafakih, **Hakimlerin Verdikleri Kararlardan Dolayı Şahsen ve Devletin Dolayısıyla Hukuki Mesuliyetleri**, AÜSBFD.1956, C.XI, S.3, s.39 ve dev. Prof.Dr. Ahmet Kılıçoğlu, **Hakimlerin Hukuki Sorumluluğu**, AÜHFD.1973, C.XXX, S.1-4, s.231 ve dev. İsmail Doğanay, **Yargıtay Onursal Daire Başkanı, Yargıtay Başkan ve Üyeleri Aleyhine Doğrudan Doğruya (Hukuki Sorumluluk) Davası Açılamaz mı?** Prof. Dr. Ernst E.Hirsch'in Hatırasına Armağan, Ank.1986, s.665 ve dev. Prof.Dr. Erdal Ercan, **Hakimlerin Hukuki Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerin (HUMK. 573, 576), "Hakim" Kavramı Açısından Uygulama Alanı**, AÜHFD.1995, C.44, S.1-4, s.233 ve dev. Prof.Dr. Necmeddin Berkin, **Mahkeme Kararlarından ve Yargısal Tasarruflarından Devletin Sorumluluğu**, İÜHF.1977, C.XLII, S.1-4, s.181 ve dev. Dr. Bülent ACAR, **Yargıtay'ın Başkan ve Üyelerinin Hukuksal Sorumsuzluğa Yaklaşan Sorumluluklarına İlişkin Görüşünün Eleştirisi**, TBBD. 1990, S.4,s.491 ve dev. Yargıtayın gelişim süreci için, bkz. Dr.A.Recai Seçkin, **Yargıtay: Tarihçesi, Kuruluş ve İşleyişi**, Ank.1967, Yargıtay Yüzüncü Yıldönümü Armağanı, Ank.1968. Gürsel Mol, **Türk Hukuk Tarihi Sürecinde Yargıtay**, Yargıtay Yayını, Ank.2004.) Modeli benimseyen bütün sistemler, devletin tazminata mahkum olması ve ödemede bulunması halinde, hakime rucuu öngörmektedir. Ancak rucu şartları konusunda farklılaşma vardır. Hâkimin ağır kusuru, kasdı yahut mahkumiyeti gibi. Esasen Genel Kurulca kabul edilen ve henüz yürürlüğe girmeyen Hukuk Muhakemeleri ve yürürlükteki Ceza Muhakemesi kanunlarında da aynı model benimsenmiştir.

Tasarı, yargılama faaliyetine dayalı hiçbir sebeple bu faaliyeti yürüten şahsa dava açılmayacağını öngörmektedir. Yargılama faaliyeti ekseninde haksız eylem veya diğer sorumluluk sebeplerine dayanılarak da olsa, dava, ancak Devlete karşı açılabilir. Düzenleme, bu yönüyle de normun konuluş amacı ile uyumludur. Konuya ilişkin ünlü içtihadı birleştirme kararında benimsenen usul de Tasarının kanunlaşması halinde hukuk tarihimizdeki saygın yerini alacaktır. (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı. 25/3/1931 tarih, 19/35-E/K)

-Tasarının gerek geneli üzerinde gerekse maddeleri üzerinde dermeyan edilen tüm görüşler Komisyonumuzca bir arada değerlendirilmiş ve neticeten Tasarı ile öngörülen düzenlemeler yerinde görülmüştür.

-Geneli üzerinde yaklaşık olarak onbir saat süren müzakerelerden sonra konunun açıklığa kavuştuğu gerekçesiyle Afyonkarahisar Milletvekili Zekeriya Arslan tarafından, yürütülmekte olan müzakerenin tamamlanmış sayılması ve maddelerine geçilmesini öngören önerge verilmiş ve önerge müzakere edildikten sonra oyçokluğu ile kabul edilerek Tasarının maddeleri üzerindeki görüşmelere başlanmıştır.

Tasarının 1 inci maddesinin görüşmeleri yaklaşık olarak 5 saat sürmüş, Ordu Milletvekili Mustafa Hamarat tarafından madde üzerinde yapılan görüşmeler sonucunda konunun açıklığa kavuştuğu gerekçesiyle, yürütülmekte olan madde müzakeresinin tamamlanmış sayılması ve maddenin oylamasına geçilmesine dair önerge oyçokluğu ile kabul edilmiştir. Madde oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 2 nci maddesinin müzakereleri sırasında Komisyonun görevinin, Yasama Organının temel işlevi ile uyumlu olarak gündemindeki işi sonuçlandırmak olduğu (Any. m. 7, 87, 88, 95), Komisyonun önündeki işi en geniş imkânlar içinde ve farklı yönleriyle elbette ki tartışacağı ancak görüşme ve İctüzük imkânlarının işin sonuçlandırılmasını önleme hedefine özgülenemeyeceği, yetki ve usulün, işlevsel sınırlarını zorlayan kullanımını önlemenin her organizasyonun varlık görevi olduğu gerekçeleri ile önerge verilmiş ve söz konusu önerge oyçokluğuyla kabul edilmiştir. Söz konusu önerge ile söz verilen her milletvekili yönünden her bir madde için görüş açıklama süresinin beşer dakika ile sınırlandırılmasına, her madde üzerinde verilecek önerge sayısının her üye yönünden bir adetle sınırlandırılmasına ve İctüzük m.87/3,4,5,6 hükümlerine aykırı önergelerin işleme konulmaması karara bağlanmıştır.

Tasarının 2 ve 3 üncü maddesi oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 4 üncü maddesi ile 2575 sayılı Danıştay Kanununun değiştirilmesi öngörülen 27 nci maddesinin ikinci fıkrasında geçen “takvim yılı başında” ibaresi, yıl içinde gelen iş bakımından daireler arasında dengesizlik meydana gelmişse Genel Kurulun takvim yılı başında toplanarak, bir kısım işleri başka daireye verebileceği ancak maddenin kaleme alınmış şekli itibarıyla Genel Kurulun her yıl ocak ayında bütün dairelerin işbölümünü yeniden düzenlemek amacıyla toplanması gerektiği gibi bir anlam çıkmasını engellemek amacıyla madde metninden çıkarılmıştır. Yapılan değişiklik çerçevesinde madde oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Tasarının 5 inci maddesi oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 6 ncı maddesi ile 14/4/1982 tarihli ve 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanununun 30 uncu maddesinin değiştirilmesi öngörülen ikinci fıkrasının (g) bendinde yer alan “250” ibaresi “400” olarak, (h) bendinde yer alan “225” ibaresi ise “300” olarak, Kurum çalışanları arasında özlük hakları açısından dengeyi gözetmek amacıyla değiştirilmiş ve madde yapılan değişiklik doğrultusunda oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Tasarının 7 nci maddesi oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 8 inci maddesi ile 2797 sayılı Yargıtay Kanununun değiştirilmesi öngörülen 14 üncü maddesinin birinci fıkrasında geçen “takvim yılı başında” ibaresi, yıl içinde gelen iş bakımından daireler arasında dengesizlik meydana gelmişse Genel Kurulun takvim yılı başında toplanarak, bir kısım işleri başka daireye verebileceği ancak maddenin kaleme alınmış şekli itibarıyla Genel Kurulun her yıl ocak ayında bütün dairelerin işbölümünü yeniden düzenlemek amacıyla toplanması gerektiği gibi bir anlam çıkmasını engellemek amacıyla madde metninden çıkarılmıştır. Yapılan değişiklik çerçevesinde madde oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Tasarının 9 uncu maddesi oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 10 uncu maddesi; 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki cetvellere eklenecek kadroların hangi cetvele ekleneceği hususunun açıkça düzenlenmesi ve Danıştayda yapılması amaçlanan daire ve kadro artırımının gerçekleşmesi halinde buna bağlı olarak, savcı, tetkik hâkimi ve idarî personel ihtiyacının, ekli kadro cetvelinde öngörülenden daha fazla olacağı düşüncesi ve Danıştay Başkanlığının da bu yöndeki görüşleri doğrultusunda, savcı, tetkik hâkimi ve idarî personel sayısının artırılması amacıyla değiştirilmiştir. Ayrıca maddeye bağlı listelerden (2) ve (4) sayılı listelere “meslek mensupları” ibaresi eklenmek ve anılan Kararnamede hâkimlik sınıfı öngörülmediğinden “HS” ibaresi metinden çıkarılmak suretiyle redaksiyona tabi tutulmuştur. Yapılan değişiklikler ve redaksiyonlar doğrultusunda madde oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Tasarının 11 inci maddesiyle 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununa 93 üncü maddeden sonra gelmek üzere eklenmesi öngörülen 93/A maddesinin dördüncü fıkrası, Ceza Muhakemesi Kanununun 143 üncü maddesinin ikinci fıkrasıyla uyumlu hale getirilmesi amacıyla değiştirilmiş ve madde yapılan değişiklik doğrultusunda oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Tasarının 12 ve 13 üncü maddeleri oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının geçici 1 inci maddesinin birinci fıkrasının sonuna, Danıştay Başkanlık Kurulunun bu Kanunla ihdas edilen kadrolara seçim yapılmasından ve dairelerde çalışacak üyelerin belirlenmesinden itibaren 1 ay içinde toplanıp, daireler arasında işbölümüne ilişkin işbölümü karar tasarisını hazırlayarak Genel Kurulun onayına sunacağı kurala bağlanması karşısında bu Kanunun yayımı tarihinde yürürlüğe girmesi ile dairelerin görevlerini belirleyen maddeler yürürlükten kalkması nedeniyle işbölümüne ilişkin kararın Resmî Gazetede yayımlanacağı tarihe kadar dairelerin çalışabilmesini sağlayacak bir düzenleme öngörülmesi amacıyla bir cümle eklenmiş ve yapılan değişiklik doğrultusunda madde oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Tasarının geçici 2 nci maddesi oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarının geçici 3 üncü maddesi; tek hâkimli mahkemelere dönüştürülecek olan asliye ticaret mahkemeleri hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yapılacak olan yetkilendirme veya tayin işlemleri için öngörülen sürenin yetersizliği nedeniyle, maddede geçen “altmış gün” ibaresi, “altı ay” olarak değiştirilmiş ve yapılan değişiklik doğrultusunda madde oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Tasarının 14 ve 15 inci maddeleri oyçokluğuyla aynen kabul edilmiştir.

Tasarı, Komisyonumuzca redaksiyona tabi tutulmuştur.

Raporumuz, Genel Kurula sunulmak üzere Başkanlığımıza saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Ahmet İyimaya</i>	<i>Hakkı Köylü</i>	<i>Ali Öztürk</i>
Ankara	Kastamonu	Konya
Kâtip	Üye	Üye
<i>İlknur İnceöz</i>	<i>Ahmet Aydın</i>	<i>Zekeriya Aslan</i>
Aksaray	Adıyaman	Afyonkarahisar
Üye	Üye	Üye
<i>Osman Ertuğrul</i>	<i>Yılmaz Tunç</i>	<i>Mehmet Emin Ekmen</i>
Aksaray	Bartın	Batman
(Muhalefet şerhi ektedir)		
Üye	Üye	Üye
Mehmet Tunçak	<i>Mehmet Salih Erdoğan</i>	<i>Celal Erbay</i>
Bursa	Denizli	Düzce
(Toplantıya katılmadı)		

Üye	Üye	Üye
Hamit Geylani	<i>Veysi Kaynak</i>	<i>Mevlüt Akgün</i>
Hakkâri	Kahramanmaraş	Karaman
(Toplantıya katılmadı)		
Üye	Üye	Üye
<i>Metin Çobanoğlu</i>	<i>Cüneyt Yüksel</i>	<i>İhsan Koca</i>
Kırşehir	Mardin	Malatya
(Muhalefet şerhi ektedir)		
(Son oylamada bulunamadı)		
Üye	Üye	
<i>Mustafa Hamarat</i>	<i>Rıdvan Yalçın</i>	
Ordu	Ordu	
	(Muhalefet şerhi ektedir)	
	(Son oylamada bulunamadı)	

MUHALEFET ŞERHİ

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının Adalet Komisyonunda yapılan görüşmelerinde ifade ettiğimiz gerekçeler ile birlikte muhalefet şerhimiz aşağıda arz edilmiştir.

Danıştay ve Yargıtay’da işleyiş düzeninin ciddi sorunlarının bulunduğu, zaman içinde verilen bazı kararların kamu vicdanını sızlattığı, araç gereç ve personel kıfayetsizliği, iş yükü fazlalığı, daire ve üye sayısının biriken işleri makul sürede bitirmeye yetmediği bir gerçektir.

MHP Yargıyı bir bütün olarak ele almış ve tüm sorunlarına köklü ve gerçekçi, bilimsel ve teknolojik gelişmelere, evrensel değerlere uygun çözüm üretmiştir.

MHP’nin “**2023’e Doğru Yükselen Ülke Türkiye**” programı içinde, **Milli Yargının** hedefi; bir bütün olarak adalet sistemini siyasi etkilere karşı korumak, gerçekten bağımsız, gerçekten tarafsız yargıyı yaratmak ve herkesin günü geldiğinde sığınabileceği, evrensel adalet değerlerinden yararlanabileceği güvenli bir liman haline getirmektir.

Bu kapsamda MHP yargı erkini parlamenter demokratik sistemin, kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, hâkim teminatı ilkelerini güçlendirerek, yapay zekâ ve verisayar teknolojilerinden de yararlanarak otomasyon, dokümantasyon, standardizasyon, motivasyon ve reorganizasyon projeleri ile çözmek amacı ile Milli Yargı Programını hazırlamıştır.

Adalet Komisyonunda görüşülen Kanun Tasarısı böyle bir misyondan ve vizyondan mahrumdur. Yargının sorunlarına çözüm aramak yerine yargıyı ele geçirme yandaş yüksek mahkeme yaratma amacındadır. Anayasaya, Meclis İçtüzüğüne aşağıda gösterilen sebeplerle aykırıdır.

1. Cumhuriyet Halk Partisi Kontenjanından Adalet Komisyonuna seçilen üyelerin tamamı istifa etmiştir.

İstifa eden üyeler İçtüzüğün 22. maddesi anlamında bireysel iradelerinin ürünü olarak değil, Parti hükmi şahsiyetine tanınan kontenjanı temsilen istifa ettiklerini açıklamışlardır.

CHP Grup Başkanvekilliği İçtüzüğün 21/2. maddesi anlamında komisyona üye vermeyeceği beyanında bulunmamış aksine yeni üyelerin seçimine kadar komisyon çalışmalarına ara verilmesini talep etmiştir.

Bu durumda Adalet Komisyonunun Anayasanın 95 ve İçtüzüğün 21. maddeleri uyarınca teşkiline kadar çalışmalarına ara vermesi gerekirken müzakerelere devam etmesi Anayasa ve İçtüzüğe aykırıdır.

2. Maddelerin görüşülmesi sırasında, Parti gruplarının ve milletvekillerinin konuşma sürelerinin müzakere edilen Kanun Tasarısının önemi ile mütenasip olmayacak şekilde ölçsüz sınırlandırılması Anayasanın 68/2. maddesine aykırıdır.

3. Danıştay ve Yargıtay, yargı erkinin iki önemli yüksek mahkemesidir. Yürütme erkinin tasarrufu ile ve yürütme erkinin siyasi hedeflerine uygun olarak tanzim edilmesi yargı

bağımsızlığını, kuvvetler ayrılığı ilkesini zedeler. Bu sebeple Kanun teklifi şeklinde Meclis gündemine getirilmesi gerekirken Hükümet Tasarısı olarak sunulması ve Adalet Komisyonunda görüşülmesi Anayasanın Başlangıç kısmına ve temas ettiği maddelerine aykırıdır.

4. Yargıtay ve Danıştay dairelerindeki üye sayısının belirsizliği, hangi davaya hangi dairenin bakacağıın kanun yerine Danıştay ve Yargıtay Genel Kurullarına bırakılması Anayasanın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti ve 37. maddesinde belirtilen tabii hâkimlik ilkesine aykırıdır.

5. Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarının iç yönetiminin seçimlerde ehliyet, liyakat ve kıdem esası terk edilerek çoğunluk tahakkümüne tabi kılması yüksek yargı organlarının siyasallaştırılması ve yandaş yargı kurumu haline getirilmesi amacını ortaya koymaktadır.

Tasarı ile Danıştay’a 2 yeni daire kurulması ve 61 yeni üye kadrosu verilmesi, Yargıtay’a 6 yeni daire kurulması ve 137 yeni üye kadrosu verilmesi planlanmıştır.

MHP grubu olarak, Kanun Tasarısının geneli üzerinde yapılan görüşmeler sırasında; yüksek mahkemelerdeki iş yükünün geçici olduğu gerçeğinden ve AKP’nin istinaf mahkemelerini faaliyete geçireceği söyleminden hareketle Danıştay ve Yargıtay’da biriken işlerin makul seviyeye gelene kadar **geçici üyelerin görev yapmasına imkan sağlayacak bir düzenleme yapılmasını teklif ettik.**

Bu teklifin kabul edilmesi halinde AKP hakkında yandaş yargı kurumu yaratma iddiası sona erecek ve yüksek mahkemeler de siyasallaştırılma söyleminden kurtulmuş olacaktır.

Teklifimiz, Adalet Bakanının Anayasaya aykırılık gerekçesi ile kabul edilmedi.

Oysa, bu Kanun Tasarısının bizatihi kendisi anayasaya aykırı idi. Sadece Anayasaya değil insanlığın geliştirdiği yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü, hâkim teminatı, tabii hâkimlik gibi evrensel değerlerin tamamına aykırı idi.

Böylece; AKP’nin yargının sorunlarına çözüm arama yerine yargıyı siyasallaştırma amacı ile hareket ettiğine dair iddialar güçlendi.

MHP grubu olarak, maddelerin görüşülmesi sırasında; yüksek mahkemelerin ve bu mahkemelere seçilecek üyelerin yargının siyasallaştırılması tartışmalarından uzak tutmak, vatandaşların adalete güvenini sarsmamak amacı ile başka bir teklifte bulunduk.

Bu teklife göre; Seçimin siyasi telkinlerin ve baskıların gölgesinde yapılmaması, seçilecek üyelerin siyasi tartışmalar ile yıpratılmaması ve yüksek mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı hakkında şüpheye düşülmemesi, vatandaşın adalete güven duygusunun sarsılmamasını temin için **yüksek mahkemelere üye seçiminin kur’a yöntemi ile yapılmasını teklif ettik.**

Bu teklif de kabul edilmedi.

Böylece; AKP’nin yargıyı siyasallaştırma amacı ile hareket ettiğine dair iddialar bir defa daha kesinlik kazandı.

Çünkü;

2007 yılında boşalan Danıştay'da 9, Yargıtay'da 23 üyelik için yasa gereği 10 gün içinde HSYK tarafından seçim yapılması gerekir iken bu seçimleri bir buçuk yıl Adalet Bakanlığı engelledi.

2009 yılında boşalan, Yargıtay'da 33 üyelik için yasa gereği 10 gün içinde HSYK tarafından seçim yapılması gerekir iken bu seçimleri bir buçuk yıl Adalet Bakanlığı engelledi.

Adalet Bakanlığı bu engellemeleri ile bu kanun Tasarısının ana gerekçesini teşkil eden iş yükünün artmasına sebep oldu.

Adalet Bakanlığı İstinaf Mahkemelerinin faaliyete geçeceğini gerekçe yaparak Yargıtay daire sayısının yirmiyeye, üye sayısının 150' ye indirilmesi için Kanun Tasarısını Meclise sundu.

Diğer taraftan belirli bir tarihe kadar Yargıtay ve Danıştay üye seçimlerinin zamanında yapılmasını istiyor, daire sayısının ve üye sayısının düşürülmesine karşı çıkıyor idi.

Adalet Bakanlığı ve dolayısıyla AKP ile Yüksek Mahkemeler arasındaki bu görüş farklılığında dönüm noktasını teşkil eden belirli tarih HSYK seçimlerinde Bakanlık listesinin tamamının seçilmesi ve diğer kurumlardan atanan üyelerin göreve başladığı tarihtir.

Bu tarihten sonra Adalet Bakanlığı ve AKP tamamen görüş değiştirdi.

Yüksek Yargı organları da görüş değiştirdi.

Bu görüş değişiklikleri kamu vicdanında yargının siyasallaştırılması açısından derin bir kaygı yarattı.

Bu kaygıyı dikkate alması gereken AKP tam aksine makyavelist ve fırsatçı bir anlayışla Danıştay ve Yargıtay' ı yandaş hale getirme amacıyla, **dünyanın en obez ve en hantal yüksek mahkemesini yaratan bu tasarımı Meclise sundu.**

Daire ve üye sayısındaki **milimetrik hesaplar sonunda yapılan artış Danıştay ve Yargıtay'da üye çoğunluğunu ele geçirme** amacını açıkça ortaya koymaktadır.

Danıştay ve Yargıtay'da üye çoğunluğu ele geçirildikten sonra daireler arası iş bölümü, başkanlık divanının teşkili, davaların daireler arasında dağıtılmasında getirilen usulün **kanun yerine genel kurul kararına bırakılması** ise Danıştay ve Yargıtay'ın AKP kurumu haline getirilmesi amacını gizlemeye bile gerek görmeyen pervasızlıktır.

Tasarı kanunlaştığı takdirde, Parlamenter demokratik düzende yasama ve yürütme erklerinin denge ve denetim organı olan yargı erki şimdiki yürütme organının yani AKP'nin siyasi rengine boyanacaktır. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ağır bir darbe alacaktır.

Jüristokrasiden şikâyet eden AKP'nin bu Kanun Tasarısı ile kendisi için yarattığı jüristokrasiye getirdiği demokratik değerler ölçüğünde inanılmaz **ve kabul edilemez dokunulmazlık zırhı ile yürüdüğü yolda yargıyı silah olarak kullanacağı ve görev suçu işleyen yargı mensuplarının yargılanmasını fiilen imkansızlaştıran bir sistemin peşinde** olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu sistemin adı demokrasi değildir.

Yargıyı siyasallaştıran, giderek yandaş yargı kurumu yaratan, parlamenter demokratik sistemini, kuvvetler ayrılığı ilkesini, kuvvetler arasındaki denge ve denetim mekanizmalarını bozan, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti, tabii hâkim ilkelerine aykırı olan bu tasarıya muhalif olduğumuzu saygı ile arz ederiz.

Metin Çobanoğlu

Kırşehir

Osman Ertuğrul

Aksaray

Rıdvan Yalçın

Ordu

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1- 6/1/1982 tarihli ve 2575 sayılı Danıştay Kanununun 13 üncü maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"1. Danıştay; ondördü dava, biri idarî daire olmak üzere onbeş daireden oluşur.

2. Her dairede bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Heyetler bir başkan ve dört üyenin katılımıyla toplanır, salt çoğunluk ile karar verir. Sayının yeterli olması halinde iki heyet oluşturulabilir. Bu durumda ikinci heyete daire başkanının görevlendireceği üye başkanlık eder. Müzakereler gizli yapılır."

MADDE 2- 2575 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"1. İdari Dava Daireleri Kurulu, idari dava dairelerinin başkanları ile üyelerinden; Vergi Dava Daireleri Kurulu, vergi dava dairelerinin başkanları ile üyelerinden oluşur."

"3. Toplantı ve görüşme yeter sayısı İdari Dava Daireleri Kurulu için otuzbir, Vergi Dava Daireleri Kurulu için ise onüçtür. İdari dava daireleri ile vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararların temyiz veya itiraz yoluyla incelenmesinde ve iki dava dairesinin birlikte yapacağı toplantıda verilen kararların incelenmesinde, bu dairelerde karara katılmış olanlar idarî ve vergi dava daireleri kurullarında bulunamazlar."

MADDE 3- 2575 sayılı Kanunun 26 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"İdari uyuşmazlıklar ve davalar; İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu, Onuncu, Onbirinci, Onikinci, Onüçüncü, Ondördüncü ve Onbeşinci daireler ile idarî ve vergi dava daireleri kurullarında incelenir ve karara bağlanır."

MADDE 4- 2575 sayılı Kanunun 27 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Dava dairelerinin görevleri

MADDE 27- Dava dairelerinden Üçüncü, Dördüncü, Yedinci ve Dokuzuncu daireler vergi dava dairesi; diğer dava daireleri ise idarî dava dairesi olarak görev yapar.

İdarî dava daireleri ile vergi dava daireleri kendi aralarında işbölümü esasına göre çalışır. Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, dava daireleri arasındaki işbölümü karar tasarısı aşağıdaki esaslar uyarınca, Başkanlık Kurulu tarafından takvim yılı başında hazırlanır. Hazırlanan işbölümü karar tasarısı, toplantı tarihinden yedi gün önce ilân edilmek kaydıyla Genel Kurulun onayına sunulur. Genel Kurul, işbölümü karar tasarısını aynen onaylayabileceği gibi üye tam sayısının en az üçte birinin teklifi üzerine değiştirerek de onaylayabilir.

1. İptal davaları ve idarî sözleşmelerden doğan davalar yönünden, daireler arasındaki işbölümünün belirlenmesinde uyuşmazlığın kaynaklandığı mevzuat esas alınır.

2. Tam yargı davaları yönünden işbölümü;

- a) Zarara neden olan idarî işlemde doğan uyuşmazlığı çözmekle görevli daireye göre,
- b) Zarar idarî eylemden kaynaklanmışsa hizmetin niteliğine göre, belirlenir.

3. Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlere ilişkin davalarda vergi dava daireleri arasındaki işbölümünün belirlenmesinde uyuşmazlığın kaynaklandığı mevzuat esas alınır.

4. Temyiz incelemesi yapmakla görevli daire, aynı konuda ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TASARISI

MADDE 1- 6/1/1982 tarihli ve 2575 sayılı Danıştay Kanununun 13 üncü maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“1. Danıştay; ondördü dava, biri idari daire olmak üzere onbeş daireden oluşur.

2. Her dairede bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Heyetler bir başkan ve dört üyenin katılımıyla toplanır, salt çoğunluk ile karar verir. Sayının yeterli olması hâlinde iki heyet oluşturulabilir. Bu durumda ikinci heyete daire başkanının görevlendireceği üye başkanlık eder. Müzakereler gizli yapılır.”

MADDE 2- 2575 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“1. İdari Dava Daireleri Kurulu, idari dava dairelerinin başkanları ile üyelerinden; Vergi Dava Daireleri Kurulu, vergi dava dairelerinin başkanları ile üyelerinden oluşur.”

“3. Toplantı ve görüşme yeter sayısı İdari Dava Daireleri Kurulu için otuzbir, Vergi Dava Daireleri Kurulu için ise onüçtür. İdari dava daireleri ile vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararların temyiz veya itiraz yoluyla incelenmesinde ve iki dava dairesinin birlikte yapacağı toplantıda verilen kararların incelenmesinde, bu dairelerde karara katılmış olanlar idari ve vergi dava daireleri kurullarında bulunamazlar.”

MADDE 3- 2575 sayılı Kanunun 26 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İdarî uyuşmazlıklar ve davalar; İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu, Onuncu, Onbirinci, Onikinci, Onüçüncü, Ondördüncü ve Onbeşinci daireler ile idari ve vergi dava daireleri kurullarında incelenir ve karara bağlanır.”

MADDE 4- 2575 sayılı Kanunun 27 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Dava dairelerinin görevleri

MADDE 27- Dava dairelerinden Üçüncü, Dördüncü, Yedinci ve Dokuzuncu daireler vergi dava dairesi; diğer dava daireleri ise idari dava dairesi olarak görev yapar.

İdarî dava daireleri ile vergi dava daireleri kendi aralarında işbölümü esasına göre çalışır. Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, dava daireleri arasındaki işbölümü karar tasarısı aşağıdaki esaslar uyarınca, Başkanlık Kurulu tarafından hazırlanır. Hazırlanan işbölümü karar tasarısı, toplantı tarihinden yedi gün önce ilân edilmek kaydıyla Genel Kurulun onayına sunulur. Genel Kurul, işbölümü karar tasarısını aynen onaylayabileceği gibi üye tam sayısının en az üçte birinin teklifi üzerine değiştirerek de onaylayabilir.

1. İptal davaları ve idarî sözleşmelerden doğan davalar yönünden, daireler arasındaki işbölümünün belirlenmesinde uyuşmazlığın kaynaklandığı mevzuat esas alınır.

2. Tam yargı davaları yönünden işbölümü;

- a) Zarara neden olan idarî işlemde doğan uyuşmazlığı çözmekle görevli daireye göre,
- b) Zarar idarî eylemden kaynaklanmışsa hizmetin niteliğine göre, belirlenir.

3. Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlere ilişkin davalarda vergi dava daireleri arasındaki işbölümünün belirlenmesinde uyuşmazlığın kaynaklandığı mevzuat esas alınır.

4. Temyiz incelemesi yapmakla görevli daire, aynı konuda ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

5. İdare mahkemeleri arasında görev ve yetkiye ilişkin uyuşmazlıklarda ve bağlantılı davalarda merci tayini, uyuşmazlığın esasını çözümlenmekle görevli idarî dava dairesince yapılır.

6. Vergi mahkemeleri arasında görev ve yetkiye ilişkin uyuşmazlıklarda ve bağlantılı davalarda merci tayini, uyuşmazlığın esasını çözümlenmekle görevli vergi dava dairesince yapılır.

7. İşbölümünde idarî ve vergi dava dairelerinden herhangi birinin görevinde olduğu belirlenmemiş davalara bakmak üzere birer idarî ve vergi dava dairesi görevlendirilir.

8. İşbölümünde aynı mevzuattan kaynaklanan uyuşmazlıkların birden fazla dairede çözümlenmesi konusunda farklı esaslar belirlenebilir.

Dairelerden birinin yıl içinde gelen işleri normal çalışma ile karşılanamayacak oranda artmış ve daireler arasında iş bakımından bir dengesizlik meydana gelmiş ise takvim yılı başında ikinci fıkrada belirlenen usule göre bir kısım işler başka daireye verilebilir.

Bu madde uyarınca alınan kararlar Resmi Gazetede yayımlanır ve yayımı izleyen aybaşından itibaren uygulanır."

MADDE 5- 14/4/1982 tarihli ve 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanununun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 4- Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, adli tıp uzmanı bir Başkan ve en az ikisi adli tıp uzmanı olmak üzere beş başkan yardımcısı ile hizmetin gerektirdiği yönetmelikte belirtilen birim ve müdürlüklerden oluşur."

MADDE 6- 2659 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "personele;" ibaresinden sonra gelmek üzere "unvanı, görevi," ibareleri eklenmiş ve aynı maddenin ikinci ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Yapılacak ödeme, ilgili personelin bir ayda alacağı aylık (ek gösterge dâhil), yan ödeme ve her türlü tazminat (makam, temsil ve görev tazminatı hariç) toplamının;

- a) Adli Tıp Kurumu Başkanı için % 700'ünü,
  - b) Başkan yardımcıları için % 650'sini,
  - c) İhtisas kurulu başkanları için % 625'ini,
  - d) İhtisas kurulu üyeleri ile grup başkanları için % 600'ünü,
  - e) İhtisas dairesi başkanları, uzman tabip, tıpta uzmanlık mevzuatı hükümlerine göre uzman olanlar ile uzman dış tabipleri için % 550'sini,
  - f) Asistan tabip, pratisyen tabip ve dış tabipleri için % 500'ünü,
  - g) Alanında doktora derecesi almış olan mühendis, psikolog, biyolog, kimyager, fizikçi, pedagog, raportör, eczacı, antropolog, astronom ve sosyal hizmet uzmanları ile diğer uzman personel için % 250'sini,
  - h) Mühendis, psikolog, biyolog, kimyager, fizikçi, pedagog, raportör, eczacı, antropolog, astronom ve sosyal hizmet uzmanları için % 225'ini,
  - i) Hizmetin niteliği itibarıyla görevin zorluk ve risk derecesi yüksek olduğu başkanlar kurulu kararı ile belirlenen personel ile otopsi görevlileri için % 200'ünü,
  - j) Diğer personel için % 150'sini,
- geçemez."

"ikinci görevli olarak çalışanlara, ikinci görev aylığı ödenmeksizin kadrolarının bulunduğu kurumlardaki döner sermaye işletmelerinden yapılan ödemenin yanı sıra, çalıştıkları gün esas alınmak suretiyle Adli Tıp Kurumu döner sermayesinden ek ödeme yapılır. Ancak her iki kurum döner sermayesinden yapılacak ödeme, toplamda, kadrolarının bulunduğu kurumun döner sermaye toyan

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

5. İdare mahkemeleri arasında görev ve yetkiye ilişkin uyumsuzluklarda ve bağlantılı davalarda merci tayini, uyumsuzluğun esasını çözümlenmekle görevli idari dava dairesince yapılır.

6. Vergi mahkemeleri arasında görev ve yetkiye ilişkin uyumsuzluklarda ve bağlantılı davalarda merci tayini, uyumsuzluğun esasını çözümlenmekle görevli vergi dava dairesince yapılır.

7. İşbölümünde idari ve vergi dava dairelerinden herhangi birinin görevinde olduğu belirlenmemiş davalara bakmak üzere birer idari ve vergi dava dairesi görevlendirilir.

8. İşbölümünde aynı mevzuattan kaynaklanan uyumsuzlukların birden fazla dairede çözümlenmesi konusunda farklı esaslar belirlenebilir.

Dairelerden birinin yıl içinde gelen işleri normal çalışma ile karşılanamayacak oranda artmış ve daireler arasında iş bakımından bir dengesizlik meydana gelmiş ise takvim yılı başında ikinci fıkrada belirlenen usule göre bir kısım işler başka daireye verilebilir.

Bu madde uyarınca alınan kararlar Resmî Gazetede yayımlanır ve yayımı izleyen ay başından itibaren uygulanır.”

MADDE 5- 14/4/1982 tarihli ve 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanununun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 4- Adli Tıp Kurumu Başkanlığı, adli tıp uzmanı bir Başkan ve en az ikisi adli tıp uzmanı olmak üzere beş başkan yardımcısı ile hizmetin gerektirdiği yönetmelikle belirtilen birim ve müdürlüklerden oluşur.”

MADDE 6- 2659 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “personele;” ibaresinden sonra gelmek üzere “unvanı, görevi,” ibareleri eklenmiş ve aynı maddenin ikinci ve dördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yapılacak ödeme, ilgili personelin bir ayda alacağı aylık (ek gösterge dâhil), yan ödeme ve her türlü tazminat (makam, temsil ve görev tazminatı hariç) toplamının;

- a) Adli Tıp Kurumu Başkanı için % 700’ünü,
  - b) Başkan yardımcıları için % 650’sini,
  - c) İhtisas kurulu başkanları için % 625’ini,
  - d) İhtisas kurulu üyeleri ile grup başkanları için % 600’ünü,
  - e) İhtisas dairesi başkanları, uzman tabip, tıpta uzmanlık mevzuatı hükümlerine göre uzman olanlar ile uzman dış tabipleri için % 550’sini,
  - f) Asistan tabip, pratisyen tabip ve dış tabipleri için % 500’ünü,
  - g) Alanında doktora derecesi almış olan mühendis, psikolog, biyolog, kimyager, fizikçi, pedagog, raportör, eczacı, antropolog, astronom ve sosyal hizmet uzmanları ile diğer uzman personel için % 400’ünü,
  - h) Mühendis, psikolog, biyolog, kimyager, fizikçi, pedagog, raportör, eczacı, antropolog, astronom ve sosyal hizmet uzmanları için % 300’ünü,
  - i) Hizmetin niteliği itibarıyla görevin zorluk ve risk derecesi yüksek olduğu Başkanlar Kurulu kararı ile belirlenen personel ile otopsi görevlileri için % 200’ünü,
  - j) Diğer personel için % 150’sini,
- geçemez.”

“İkinci görevli olarak çalışanlara, ikinci görev aylığı ödenmeksizin kadrolarının bulunduğu kurumlardaki döner sermaye işletmelerinden yapılan ödemenin yanı sıra, çalıştıkları gün esas alınmak suretiyle Adli Tıp Kurumu döner sermayesinden ek ödeme yapılır. Ancak her iki kurum döner sermayesinden yapılacak ödeme toplamda kadrolarının bulunduğu kurumun döner sermaye toyan

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 7- 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanununun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 5- Yargıtayda yirmiüç hukuk, onbeş ceza dairesi ve her dairede bir daire başkanı ile yeteri kadar üye bulunur."

MADDE 8- 2797 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 14- Hukuk daireleri ile ceza daireleri kendi aralarında işbölümü esasına göre çalışır. Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, dairelerin arasındaki işbölümü karar tasarısı aşağıdaki esaslar uyarınca, Başkanlar Kurulu tarafından takvim yılı başında hazırlanır. Hazırlanan işbölümü karar tasarısı, toplantı tarihinden yedi gün önce ilân edilmek kaydıyla Büyük Genel Kurulun onayına sunulur. Büyük Genel Kurul, işbölümü karar tasarısını aynen onaylayabileceği gibi üye tam sayısının en az üçte birinin teklifi üzerine değiştirerek de onaylayabilir. Bu iş için toplanan Yargıtay Büyük Genel Kuruluna Birinci Başkan, birinci başkanvekilleri, daire başkanları, üyeler ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili katılabilir. Toplantı yeter sayısı üye tam sayısının salt çoğunluğu, karar yeter sayısı ise katılanların salt çoğunluğudur. Oylarda eşitlik halinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.

Hukuk dairelerinde;

a) Daireler arasındaki işbölümünün belirlenmesinde mahkeme kararındaki nitelendirme esas alınır,

b) Bir davadaki uyuşmazlık konusu, taraflar arasındaki hukukî ilişkinin aslına değil de bu ilişkiden doğan diğer isteklerle ilgili ise temyiz incelemesi asıl hukukî ilişkiye ait hüküm ve kararları incelemekle görevli dairece yapılır,

c) Bir davada birden fazla hukuk dairesinin görevine giren uyuşmazlık söz konusu ise temyiz incelemesi uyuşmazlığı doğuran asıl hukukî ilişkiye ait hüküm ve kararları inceleyen dairece yapılır,

d) Bir davada uyuşmazlık konusu hukukî ilişki birden fazla dairenin görev alanına giren karma sözleşmeye yahut birden ziyade sözleşme türüne ayrı ayrı dayanıyorsa temyiz incelemesi bunlardan Borçlar Kanunundaki özel sözleşme türüne ilişkin davalara ait hüküm ve kararları incelemekle görevli dairece yapılır,

e) Bir sözleşme ile ilgili alacak ve tazminat davalarının temyiz incelemesini yapmakla görevli daire, bu sözleşme türüne ilişkin tespit davalarının temyiz incelemesini de yapmakla görevlidir,

f) Bir dava dosyasının incelenerek eksikliklerinin giderilmesinden sonra geri çevrilmesi için mahalline gönderilmesi veya duruşmasının olması o dosyanın görevli daireye gönderilmesine engel teşkil etmez,

g) Özel kanunlardan doğan ve ayın davası açılması imkânı bulunmayan durumlarda açılan tazminat davaları ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 186 ncı maddesi hükmünden yararlanılmak suretiyle tazminata dönüştürülen davalara ilişkin olarak verilen hüküm ve kararların temyiz incelemesi ayın uyuşmazlığını inceleyecek dairece yapılır.

h) İşbölümünde hukuk dairelerinden herhangi birinin görevinde olduğu belirlenmemiş davalara bakmak üzere bir daire görevlendirilir.

Ceza Dairelerinde;

a) Daireler arasındaki işbölümünün belirlenmesinde dava açılan belgedeki nitelendirme esas alınır. Açıklama ile sevk maddelerinin uyumsuz olduğu durumlarda, açıklamaya itibar edilir,

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 7- 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanununun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 5- Yargıtayda yirmiüç hukuk, onbeş ceza dairesi ve her dairede bir daire başkanı ile yeteri kadar üye bulunur.”

MADDE 8- 2797 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 14- Hukuk daireleri ile ceza daireleri kendi aralarında işbölümü esasına göre çalışır. Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, dairelerin arasındaki işbölümü karar tasarısı aşağıdaki esaslar uyarınca, Başkanlar Kurulu tarafından hazırlanır. Hazırlanan işbölümü karar tasarısı, toplantı tarihinden yedi gün önce ilân edilmek kaydıyla Büyük Genel Kurulun onayına sunulur. Büyük Genel Kurul, işbölümü karar tasarısını aynen onaylayabileceği gibi üye tam sayısının en az üçte birinin teklifi üzerine değiştirerek de onaylayabilir. Bu iş için toplanan Yargıtay Büyük Genel Kuruluna Birinci Başkan, birinci başkanvekilleri, daire başkanları, üyeler ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekili katılabilir. Toplantı yeter sayısı üye tam sayısının salt çoğunluğu, karar yeter sayısı ise katılanların salt çoğunluğudur. Oylarda eşitlik hâlinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.

Hukuk dairelerinde:

a) Daireler arasındaki işbölümünün belirlenmesinde mahkeme kararındaki nitelendirme esas alınır.

b) Bir davadaki uyumsuzluk konusu, taraflar arasındaki hukukî ilişkinin aslına değil de bu ilişkiden doğan diğer isteklerle ilgili ise temyiz incelemesi asıl hukukî ilişkiye ait hüküm ve kararları incelemekle görevli dairece yapılır.

c) Bir davada birden fazla hukuk dairesinin görevine giren uyumsuzluk söz konusu ise temyiz incelemesi uyumsuzluğu doğuran asıl hukukî ilişkiye ait hüküm ve kararları inceleyen dairece yapılır.

d) Bir davada uyumsuzluk konusu hukukî ilişki birden fazla dairenin görev alanına giren karma sözleşmeye yahut birden ziyade sözleşme türüne ayrı ayrı dayanıyorsa temyiz incelemesi bunlardan 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanunundaki özel sözleşme türüne ilişkin davalara ait hüküm ve kararları incelemekle görevli dairece yapılır.

e) Bir sözleşme ile ilgili alacak ve tazminat davalarının temyiz incelemesini yapmakla görevli daire, bu sözleşme türüne ilişkin tespit davalarının temyiz incelemesini de yapmakla görevlidir.

f) Bir dava dosyasının incelenerek eksikliklerinin giderilmesinden sonra geri çevrilmesi için mahalline gönderilmesi veya duruşmasının olması o dosyanın görevli daireye gönderilmesine engel teşkil etmez.

g) Özel kanunlardan doğan ve ayın davası açılması imkânı bulunmayan durumlarda açılan tazminat davaları ile 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 186 ncı maddesi hükmünden yararlanılmak suretiyle tazminata dönüştürülen davalara ilişkin olarak verilen hüküm ve kararların temyiz incelemesi ayın uyumsuzluğunu inceleyecek dairece yapılır.

h) İşbölümünde hukuk dairelerinden herhangi birinin görevinde olduğu belirlenmemiş davalara bakmak üzere bir daire görevlendirilir.

Ceza Dairelerinde:

a) Daireler arasındaki işbölümünün belirlenmesinde dava açılan belgedeki nitelendirme esas alınır. Açıklama ile sevk maddelerinin uyumsuz olduğu durumlarda, açıklamaya itibar edilir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

c) Temyiz davasına bakmakla görevli olan daire, Yargıtayın ilk derece mahkemesi olarak bakmakla görevli olduğu davalar ile olağanüstü kanun yollarına ilişkin davalara bakmakla da görevlidir,

d) Hüküm veren dairenin, Ceza Genel Kurulu kararına uymayarak kendi kararında direnmesi halinde Ceza Genel Kurulunca verilecek ikinci karar kesin olup, ilgili dairece uyulması zorunludur.

e) İşbölümünde ceza dairelerinden herhangi birinin görevinde olduğu belirlenmemiş davalara bakmak üzere bir daire görevlendirilir.

Dairelerden birinin yıl içinde gelen işleri normal çalışma ile karşılanamayacak oranda artmış ve daireler arasında iş bakımından bir dengesizlik meydana gelmiş ise takvim yılı başında birinci fıkrada belirlenen usule göre bir kısım işler başka daireye verilebilir.

Bu madde uyarınca alınan kararlar Resmi Gazetede yayımlanır ve yayımı izleyen aybaşından itibaren uygulanır."

MADDE 9- 2797 sayılı Kanununun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Daireler heyet halinde çalışır, heyet bir başkan ve dört üyenin katılmasıyla toplanır. Üye sayısının yeterli olması halinde iki heyet oluşturulabilir. Bu durumda ikinci heyete daire başkanının görevlendireceği üye başkanlık eder. Heyetler işi müzakere eder ve salt çoğunlukla karar verirler. Müzakereler gizli cereyan eder."

MADDE 10- Danıştay Başkanlığı, Yargıtay Başkanlığı ve Adli Tıp Kurumu teşkilatlarında kullanılmak üzere ekli (1), (2), (3), (4) ve (5) sayılı listelerde yer alan kadrolar ihdas edilerek, 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) ve (II) sayılı cetvellerin ilgili bölümlerine eklenmiştir.

MADDE 11- 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununa 93 üncü maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki 93/ A maddesi eklenmiştir.

"Tazminat davaları

Madde 93/ A - Hâkim ve savcıların bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle:

a) Ancak Devlet aleyhine tazminat davası açılabilir.

b) Kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk sebeplerine dayanılarak da olsa hâkim veya savcı aleyhine tazminat davası açılmaz.

Devlet aleyhine açılacak tazminat davası ancak, dava konusu işlem, faaliyet veya kararın dayanağı olan;

a) Soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın veya kamu davası açılmış ise kovuşturma sonucunda verilen hükmün,

b) Dava sonunda verilen hükmün,

kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde açılabilir.

Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın veya hükmün kesinleşmesinden önce, hâkim veya savcının söz konusu işlem, faaliyet ya da kararıyla ilgili olarak görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanmaktan mahkûmiyeti hâlinde ise tazminat davası bu hükmün

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

c) Temyiz davasına bakmakla görevli olan daire, Yargıtayın ilk derece mahkemesi olarak bakmakla görevli olduğu davalar ile olağanüstü kanun yollarına ilişkin davalara bakmakla da görevlidir.

d) Hüküm veren dairenin, Ceza Genel Kurulu kararına uymayarak kendi kararında direnmesi hâlinde Ceza Genel Kurulunca verilecek ikinci karar kesin olup, ilgili dairece uyulması zorunludur.

e) İşbölümünde ceza dairelerinden herhangi birinin görevinde olduğu belirlenmemiş davalara bakmak üzere bir daire görevlendirilir.

Dairelerden birinin yıl içinde gelen işleri normal çalışma ile karşılanamayacak oranda artmış ve daireler arasında iş bakımından bir dengesizlik meydana gelmiş ise takvim yılı başında birinci fıkrada belirlenen usule göre bir kısım işler başka daireye verilebilir.

Bu madde uyarınca alınan kararlar Resmî Gazetede yayımlanır ve yayımı izleyen aybaşından itibaren uygulanır.”

MADDE 9- 2797 sayılı Kanununun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Daireler heyet hâlinde çalışır, heyet bir başkan ve dört üyenin katılmasıyla toplanır. Üye sayısının yeterli olması hâlinde iki heyet oluşturulabilir. Bu durumda ikinci heyete daire başkanının görevlendireceği üye başkanlık eder. Heyetler işi müzakere eder ve salt çoğunlukla karar verirler. Müzakereler gizli cereyan eder.”

MADDE 10- Bu Kanuna ekli (1) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin, (2) sayılı listede yer alan kadrolar ise ihdas edilerek (II) sayılı cetvelin Danıştay Başkanlığına ait bölümüne, ekli (3) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin, (4) sayılı listede yer alan kadrolar ise ihdas edilerek (II) sayılı cetvelin Yargıtay Başkanlığına ait bölümüne, (5) sayılı listede yer alan kadro ise ihdas edilerek Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin, Adli Tıp Kurumuna ait bölümüne eklenmiştir.

MADDE 11- 24/2/1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununa 93 üncü maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki 93/A maddesi eklenmiştir.

“Tazminat davaları

MADDE 93/A – Hâkim ve savcıların bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle:

a) Ancak Devlet aleyhine tazminat davası açılabilir.

b) Kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk sebeplerine dayanılarak da olsa hâkim veya savcı aleyhine tazminat davası açılmaz.

Devlet aleyhine açılacak tazminat davası ancak dava konusu işlem, faaliyet veya kararın dayanağı olan;

a) Soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın veya kamu davası açılmış ise kovuşturma sonucunda verilen hükmün,

b) Dava sonunda verilen hükmün,

kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde açılabilir.

Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın veya hükmün kesinleşmesinden önce, hâkim veya savcının söz konusu işlem, faaliyet veya kararıyla ilgili olarak görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanmaktan mahkûmiyeti hâlinde ise tazminat davası bu hükmün

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

Devlet, ödediği tazminattan dolayı, tazminat davasına konu işlem, faaliyet veya kararla ilgili olarak görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanmaktan mahkûm olan hâkim veya savcıya rücu eder.

Kanun yoluna başvurulması için miktar veya değere ilişkin olarak öngörülen sınırlamalar, hâkim ve savcıların işlem, faaliyet veya kararlarına dayanılarak açılan her türlü tazminat ve rücu davalarında uygulanmaz.

Hâkim ve savcıların bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle Devlet aleyhine açılacak tazminat davaları ile rücu davalarında bu madde hükümleri; bu maddede hüküm bulunmayan hallerde ise ilgisine göre Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

Bu madde hükümleri;

a) Yüksek mahkemelerin başkanları, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilinin bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar,

b) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu müfettişleri ile adalet müfettişlerinin, yetkilerini kullanırken yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet ve verdikleri her türlü kararlar, nedeniyle açılacak tazminat davaları hakkında da uygulanır."

MADDE 12- 26/9/2004 tarih ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

"Sulh hukuk, asliye hukuk ve asliye ticaret mahkemeleri tek hâkimlidir."

MADDE 13- (1) a) 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 573 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Hâkimlerin yargılama faaliyetlerinden dolayı aşağıdaki sebeplere dayanılarak Devlet aleyhine tazminat davası açılabilir:"

b) 2797 sayılı Kanunun 31 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "en az üçte ikisinin" ibaresi "salt çoğunluğunun" ekinde değiştirilmiştir.

(2) a) 1086 sayılı Kanunun 575 ve 576 ncı maddeleri,

b) 2575 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin (8) numaralı fıkrası, 26/A, 28 inci, 29 uncu, 30 uncu, 31 inci, 32 nci, 33 üncü, 34 üncü, 34/A, 34/B, 34/C ve 37 nci maddeleri,

c) 2797 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ve 33 üncü maddesinin birinci fıkrası,

ç) 5235 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi ve 36 ncı maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi, yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Danıştay Başkanlık Kurulu ile Yargıtay Başkanlar Kurulu, bu Kanunla ihdas edilen üye kadrolarına seçim yapılmasından ve dairelerde çalışacak üyelerin belirlenmesinden itibaren bir ay içinde toplanarak daireler arasındaki işbölümüne ilişkin karar tasarısını hazırlar, Danıştayda Genel Kurulun ve Yargıtayda Büyük Genel Kurulun onayına sunar.

(2) Daha önce başka daireler görülmekte olup da dairesi değiştirilen dava dosyaları mevcut halleriyle ilgili daireye gönderilir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Devlet, ödediği tazminattan dolayı, tazminat davasına konu işlem, faaliyet veya kararlar ilgili olarak görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan hâkim veya savcıya rücu eder.

Kanun yoluna başvurulması için miktar veya değere ilişkin olarak öngörülen sınırlamalar, hâkim ve savcıların işlem, faaliyet veya kararlarına dayanılarak açılan her türlü tazminat ve rücu davalarında uygulanmaz.

Hâkim ve savcıların bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle Devlet aleyhine açılacak tazminat davaları ile rücu davalarında bu madde hükümleri; bu maddede hüküm bulunmayan hâllerde ise ilgisine göre Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uygulanır.

Bu madde hükümleri;

a) Yüksek mahkemelerin başkanları, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeleri ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Danıştay Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilinin bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar,

b) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu müfettişleri ile adalet müfettişlerinin, yetkilerini kullanırken yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar, nedeniyle açılacak tazminat davaları hakkında da uygulanır.”

MADDE 12- 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“Sulh hukuk, asliye hukuk ve asliye ticaret mahkemeleri tek hâkimlidir.”

MADDE 13- (1) a) 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 573 üncü maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Hâkimlerin yargılama faaliyetlerinden dolayı aşağıdaki sebeplere dayanılarak Devlet aleyhine tazminat davası açılabilir:”

b) 2797 sayılı Kanunun 31 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “en az üçte ikisinin” ibaresi “salt çoğunluğunun” şeklinde değiştirilmiştir.

(2) a) 1086 sayılı Kanunun 575 ve 576 ncı maddeleri,

b) 2575 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin (8) numaralı fıkrası, 26/A, 28 inci, 29 uncu, 30 uncu, 31 inci, 32 nci, 33 üncü, 34 üncü, 34/A, 34/B, 34/C ve 37 nci maddeleri,

c) 2797 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ve 33 üncü maddesinin birinci fıkrası,

ç) 5235 sayılı Kanunun 33 üncü maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi ve 36 ncı maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi, yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Danıştay Başkanlık Kurulu ile Yargıtay Başkanlar Kurulu, bu Kanunla ihdas edilen üye kadrolarına seçim yapılmasından ve dairelerde çalışacak üyelerin belirlenmesinden itibaren bir ay içinde toplanarak daireler arasındaki işbölümüne ilişkin karar tasarisını hazırlar, Danıştayda Genel Kurulun ve Yargıtayda Büyük Genel Kurulun onayına sunar. Danıştayda Genel Kurulun, Yargıtayda Büyük Genel Kurulun işbölümünün onaylanmasına ilişkin kararları Resmî Gazetede yayımlanıp yürürlüğe girinceye kadar bu Kanunla yapılan değişiklikten önceki işbölümüne

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

(3) Bu Kanunla Yargıtayda ihdas edilen üye kadrolarına seçim yapılmasından itibaren onbeş gün içinde Birinci Başkanlık Kurulu yeniden belirlenir. Üyelerin hangi dairelerde görev yapacağını, dairelerin iş durumunu ve ihtiyaçlarını göz önünde tutarak, oluşturulan yeni Başkanlık Kurulu belirler.

GEÇİCİ MADDE 2- (1) 12/1/2011 tarihi ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girinceye kadar, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 573 üncü maddesindeki sebeplere dayanılarak açılacak tazminat ve rücu davalarında;

a) Hâkimlerin bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle Devlet aleyhine açılan tazminat davası, Yargıtay ilgili hukuk dairesinde; Yargıtay Başkan ve üyeleri ile kanunen onlarla aynı konumda olanların fiil ve kararlarından dolayı Yargıtay Hukuk Genel Kurulunda açılır ve ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülür. Yargıtay ilgili hukuk dairesinin tazminat davası sonucunda vermiş olduğu kararlara ilişkin temyiz incelemesi Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca; bu Kurulun ilk derece mahkemesi sıfatıyla tazminat davası sonucunda vermiş olduğu kararlara ilişkin temyiz incelemesi ise Yargıtay Büyük Genel Kurulunca yapılır.

b) Devletin sorumlu hâkime karşı açacağı rücu davası, tazminat davasını karara bağlamış olan mahkemede görülür.

c) Bu davalar ilgili hâkime resen ihbar edilir.

(2) Hâkimler ve Savcılar Kanununa bu Kanunla eklenen 93/A maddesi ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bu Kanunla değiştirilen 573 üncü maddesi hükümleri bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihte;

a) Görülmekte olan davalar,

b) Kesinleşmemiş hükümler,

c) Bu Kanunla temyiz veya karar düzeltme yolu açılan hükümler açısından temyiz veya karar düzeltme süresi geçmeyenler,

bakımından da uygulanır ve davaya Devlet aleyhine devam olunur.

(3) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla temyiz veya karar düzeltme süresi geçmeyen hükümler için, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki hafta içinde temyiz veya karar düzeltme yoluna başvurulabilir.

(4) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce verilen ve miktar veya değeri itibarıyla temyiz veya karar düzeltme yoluna başvurulamayan hükümler için, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki hafta içinde temyiz veya karar düzeltme yoluna başvurulabilir. Bu fıkra uyarınca yapılan kanun yolu başvuruları üzerine verilen kararlar, tahsil edilmiş tazminat bedelinin geri istenmesi hakkını doğurmaz.

(5) Görevli mahkemede Devlet aleyhine devam olunacak davada, temyiz ve karar düzeltme incelemesinde ilk olarak Hâkimler ve Savcılar Kanununun 93/A maddesinde öngörülen dava şartlarının mevcut olup olmadığına bakılır.

GEÇİCİ MADDE 3- (1) Bu Kanunla, 5235 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden itibaren altmış gün içinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yetkilendirme veya tayin işlemleri yapılır ve bu mahkemelerin tek hâkimli olarak çalışmaya başlayacakları tarih belirlenerek Resmi Gazetede ilan edilir. Bu mahkemeler, Hâkimler ve Savcılar

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(2) Daha önce başka dairelerde görülmekte olup da dairesi değiştirilen dava dosyaları mevcut hâlleriyle ilgili daireye gönderilir.

(3) Bu Kanunla Yargıtayda ihdas edilen üye kadrolarına seçim yapılmasından itibaren onbeş gün içinde Birinci Başkanlık Kurulu yeniden belirlenir. Üyelerin hangi dairelerde görev yapacağını, dairelerin iş durumunu ve ihtiyaçlarını göz önünde tutarak, oluşturulan yeni Başkanlık Kurulu belirler.

GEÇİCİ MADDE 2- (1) 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girinceye kadar, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 573 üncü maddesindeki sebeplere dayanılarak açılacak tazminat ve rücu davalarında;

a) Hâkimlerin bir soruşturma, kovuşturma veya davayla ilgili olarak yaptıkları işlem, yürüttükleri faaliyet veya verdikleri her türlü kararlar nedeniyle Devlet aleyhine açılan tazminat davası, Yargıtay ilgili hukuk dairesinde; Yargıtay Başkan ve üyeleri ile kanunen onlarla aynı konumda olanların fiil ve kararlarından dolayı Yargıtay Hukuk Genel Kurulunda açılır ve ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülür. Yargıtay ilgili hukuk dairesinin tazminat davası sonucunda vermiş olduğu kararlara ilişkin temyiz incelemesi Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca; bu Kurulun ilk derece mahkemesi sıfatıyla tazminat davası sonucunda vermiş olduğu kararlara ilişkin temyiz incelemesi ise Yargıtay Büyük Genel Kurulunca yapılır.

b) Devletin sorumlu hâkime karşı açacağı rücu davası, tazminat davasını karara bağlamış olan mahkemede görülür.

c) Bu davalar ilgili hâkime resen ihbar edilir.

(2) Hâkimler ve Savcılar Kanununa bu Kanunla eklenen 93/A maddesi ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bu Kanunla değiştirilen 573 üncü maddesi hükümleri bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihte;

a) Görülmekte olan davalar,

b) Kesinleşmemiş hükümler,

c) Bu Kanunla temyiz veya karar düzeltme yolu açılan hükümler açısından temyiz veya karar düzeltme süresi geçmeyenler,

bakımından da uygulanır ve davaya Devlet aleyhine devam olunur.

(3) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla temyiz veya karar düzeltme süresi geçmeyen hükümler için, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki hafta içinde temyiz veya karar düzeltme yoluna başvurulabilir.

(4) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce verilen ve miktar veya değeri itibarıyla temyiz veya karar düzeltme yoluna başvurulamayan hükümler için, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki hafta içinde temyiz veya karar düzeltme yoluna başvurulabilir. Bu fıkra uyarınca yapılan kanun yolu başvuruları üzerine verilen kararlar, tahsil edilmiş tazminat bedelinin geri istenmesi hakkını doğurmaz.

(5) Görevli mahkemede Devlet aleyhine devam olunacak davada, temyiz ve karar düzeltme incelemesinde ilk olarak Hâkimler ve Savcılar Kanununun 93/A maddesinde öngörülen dava şartlarının mevcut olup olmadığına bakılır.

GEÇİCİ MADDE 3- (1) Bu Kanunla, 5235 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde yapılan değişikliğin yürürlüğe girmesinden itibaren altı ay içinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından yetkilendirme veya tayin işlemleri yapılır ve bu mahkemelerin tek hâkimli olarak çalışmaya başlayacakları tarih belirlenerek Resmî Gazetede ilân edilir. Bu mahkemeler, Hâkimler ve Savcılar

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 14- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 15- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Recep Tayyip Erdoğan

Başbakan

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

C. Çiçek

Devlet Bakanı

M. Aydın

Devlet Bakanı

M. Z. Çağlayan

Devlet Bakanı

S. A. Kavaf

Millî Savunma Bakanı V.

H. Yazıcı

Maliye Bakanı V.

A. Babacan

Sağlık Bakanı

R. Akdağ

Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı

Ö. Dinçer

Kültür ve Turizm Bakanı

E. Günay

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

B. Arınç

Devlet Bakanı

H. Yazıcı

Devlet Bakanı

F. Çelik

Devlet Bakanı

C. Yılmaz

İçişleri Bakanı V.

B. Yıldırım

Millî Eğitim Bakanı

N. Çubukçu

Ulaştırma Bakanı

B. Yıldırım

Sanayi ve Ticaret Bakanı

N. Ergün

Çevre ve Orman Bakanı

V. Eroğlu

Devlet Bak. ve Başb. Yrd.

A. Babacan

Devlet Bakanı

F. N. Özak

Devlet Bakanı

E. Başış

Adalet Bakanı

S. Ergin

Dışişleri Bakanı

A. Davutoğlu

Bayındırlık ve İskân Bakanı V.

M. M. Eker

Tarım ve Köyişleri Bakanı

M. M. Eker

En. ve Tab. Kay. Bakanı V.

R. Akdağ

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 14- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 15- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METNE EKLİ LİSTELER

(1) SAYILI LİSTE

KURUMU : DANIŞTAY BAŞKANLIĞI
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN

<u>Sınıfı</u>	<u>Unvanı</u>	<u>Kadro Derecesi</u>	<u>Kadro Adedi</u>	<u>Toplam</u>
GİH	Yazı İşleri Müdürü	3	1	1
GİH	Yazı İşleri Müdürü	5	1	1
GİH	Şef	6	8	8
GİH	Zabıt Kâtibi	12	9	9
GİH	Şoför	12	3	3
YH	Hizmetli	13	9	9
	TOPLAM		31	31

(2) SAYILI LİSTE

KURUMU : DANIŞTAY BAŞKANLIĞI
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN

<u>Sınıfı</u>	<u>Unvanı</u>	<u>Kadro Derecesi</u>	<u>Kadro Adedi</u>	<u>Toplam</u>
HS	Daire Başkanı	1	2	2
HS	Üye	1	59	59
HS	Savcı	5	4	4
HS	Tetkik Hâkimi	5	20	20
HS	Tetkik Hâkimi	6	10	10
	TOPLAM		95	95

ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METNE EKLİ LİSTELER

(1) SAYILI LİSTE

KURUMU : DANIŞTAY BAŞKANLIĞI
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN

<u>Sınıfı</u>	<u>Unvanı</u>	<u>Derecesi</u>	<u>Adedi</u>	<u>Toplam</u>
GİH	Yazı İşleri Müdürü	3	1	1
GİH	Yazı İşleri Müdürü	5	1	1
GİH	Şef	6	8	8
GİH	Zabıt Kâtibi	12	18	18
GİH	Şoför	12	3	3
YH	Hizmetli	13	18	18
	TOPLAM		49	49

(2) SAYILI LİSTE

KURUMU : DANIŞTAY BAŞKANLIĞI
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN
(MESLEK MENSUPLARI)

<u>Unvanı</u>	<u>Derecesi</u>	<u>Adedi</u>	<u>Toplam</u>
Daire Başkanı	1	2	2
Üye	1	59	59
Savcı	5	20	20
Tetkik Hâkimi	5	30	30
Tetkik Hâkimi	6	30	30
TOPLAM		141	141

(Hükümetin Teklif Ettiği Metne Ekli Listeler)

(3) SAYILI LİSTE

KURUMU : YARGITAY BAŞKANLIĞI
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN

<u>Sınıfı</u>	<u>Unvanı</u>	<u>Kadro Derecesi</u>	<u>Kadro Adedi</u>	<u>Toplam</u>
GİH	Yazı İşleri Müdürü	1	3	3
GİH	Yazı İşleri Müdürü	2	3	3
GİH	Şef	4	12	12
GİH	Zabıt kâtibi	8	20	20
GİH	Zabıt kâtibi	9	20	20
GİH	Zabıt kâtibi	10	20	20
GİH	Zabıt kâtibi	11	20	20
GİH	Zabıt kâtibi	12	20	20
GİH	Zabıt kâtibi	13	28	28
GİH	Sekreter	12	24	24
GİH	Sekreter	13	24	24
GİH	Koruma ve Güvenlik Görevlisi	10	70	70
GİH	Şoför	13	6	6
YH	Mübaşir	10	6	6
YH	Hizmetli	13	50	50
YH	Hizmetli	14	50	50
YH	Garson	12	16	16
TOPLAM			392	392

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metne Ekli Listeler)

(3) SAYILI LİSTE

KURUMU : YARGITAY BAŞKANLIĞI
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN

<u>Sınıfı</u>	<u>Unvanı</u>	<u>Derecesi</u>	<u>Adedi</u>	<u>Toplam</u>
GİH	Yazı İşleri Müdürü	1	3	3
GİH	Yazı İşleri Müdürü	2	3	3
GİH	Şef	4	12	12
GİH	Zabıt Kâtibi	8	20	20
GİH	Zabıt Kâtibi	9	20	20
GİH	Zabıt Kâtibi	10	20	20
GİH	Zabıt Kâtibi	11	20	20
GİH	Zabıt Kâtibi	12	20	20
GİH	Zabıt Kâtibi	13	28	28
GİH	Sekreter	12	24	24
GİH	Sekreter	13	24	24
GİH	Koruma ve Güvenlik Görevlisi	10	70	70
GİH	Şoför	13	6	6
YH	Mübaşir	10	6	6
YH	Hizmetli	13	50	50
YH	Hizmetli	14	50	50
YH	Garson	12	16	16
	TOPLAM		392	392

(Hükümetin Teklif Ettiği Metne Ekli Listeler)

(4) SAYILI LİSTE

KURUMU : YARGITAY BAŞKANLIĞI
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN

<u>Sınıfı</u>	<u>Unvanı</u> _____	<u>Kadro Derecesi</u>	<u>Kadro Adedi</u>	<u>Toplam</u>
HS	Daire Başkanı	1	6	6
HS	Üye	1	131	131
	TOPLAM		137	137

(5) SAYILI LİSTE

KURUMU : ADLÎ TIP KURUMU
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN

<u>Sınıfı</u>	<u>Unvanı</u> _____	<u>Kadro Derecesi</u>	<u>Kadro Adedi</u>	<u>Toplam</u>
GİH	Başkan Yardımcısı	1	3	3
	TOPLAM		3	3

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metne Ekli Listeler)

(4) SAYILI LİSTE

KURUMU : YARGITAY BAŞKANLIğI
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN
(MESLEK MENSUPLARI)

<u>Unvanı</u>	<u>Derecesi</u>	<u>Adedi</u>	<u>Toplam</u>
Daire Başkanı	1	6	6
Üye	1	131	131
TOPLAM		137	137

(5) SAYILI LİSTE

KURUMU : ADLİ TIP KURUMU
TEŞKİLATI : MERKEZ

İHDAS EDİLEN KADROLARIN

<u>Sınıfı</u>	<u>Unvanı</u>	<u>Derecesi</u>	<u>Adedi</u>	<u>Toplam</u>
GİH	Başkan Yardımcısı	1	3	3
	TOPLAM		3	3

